

“Du er stygg og lukter vondt”

En kvalitativ undersøkelse om mobbing blant ungdom på Internett.

John Terje Refsahl

Masteroppgave i spesialpedagogikk ved det utdanningsvitenskaplige
fakultet, Institutt for spesialpedagogikk

UNIVERSITETET I OSLO

Våren 2009

SAMMENDRAG

Tittel

”Du er stygg og lukter vondt” – En kvalitativ undersøkelse om mobbing blant ungdom på Internett.

En intervjustudie om nettmobbing.

Bakgrunn og formålet med oppgaven

Nettmobbing er et område det er forsket lite på i Norge og Europa, mens man har forsket på nettmobbing siden 2003 i USA. Kunnskapen om nettmobbing er derfor begrenset i vår del av verden, men i likhet med tradisjonell mobbing er dette et problemområde man må begynne å studere nærmere og sette inn tiltak mot.

Skadevirkningene etter nettmobbing er stort sett de samme som ved tradisjonell mobbing. Nettmobbing er derfor et problemområde som vil være av stor pedagogisk og spesialpedagogisk interesse, da det kan føre til store psykososiale vansker.

Formålet med undersøkelsen var å høre hva ungdom forteller om nettmobbing, for å få økt kunnskap om hvordan det foregår.

Problemstilling

Min problemstilling er: **”Hvordan foregår nettmobbing blant ungdom, og hvordan opplever ungdom nettmobbingen?”**

Hovedfokuset i undersøkelsen er å se nærmere på nettmobbing sett fra ungdoms ståsted og hvordan nettmobbingen foregår i ulike fora på nettet.

Metode

Jeg ønsket å bruke intervju for å studere fenomenet nettmobbing. Intervju er en kvalitativ metode som egner seg godt for å få innsikt i hvordan informantene tenker og føler. Utvalget er seks ungdommer på niende og tiende klassetrinn fra en by kommune. Rektor ved skolene hjalp til med å skaffe informanter til intervju. Jeg har

lagt til grunn et hermeneutisk perspektiv og et fenomenologisk perspektiv i arbeidet med analysen. Det hermenautiske perspektivet dreier seg om å se deler og helheter i materialet i en sammenheng. Det fenomenologiske perspektivet handler om å forholde seg til informantens livsverden, og hvilke fellesopplevelser deltakerne i studien har av fenomenet nettmobbing.

Resultater og fremstilling av analyser er gjort ved hjelp av kategorier og illustrerende sitater for å identifisere fellestrekk i materialet.

Resultater og konklusjon

Samlet sett viser undersøkelsen at informantene har kjennskap til nettmobbing enten ved at de selv har opplevd det, eller at venner har opplevd det. Undersøkelsen viser at metodene man bruker til nettmobbing er mange og varierte og at behovet for økt sosial nettkompetanse er stort. Det kommer også frem av undersøkelsen at anonymitet kan være en grunn for at noen tar i bruk nettet for å mobbe andre. Det er også noen ulikheter i oppfatning blant guttene og jentene i undersøkelsen, med tanke på om man vet hvem man kommuniserer med på nettet. Noen av informantene mente også at grunnen til at man bruker nettet til å mobbe, er fordi det er lettere å få med seg andre i mobbingen. I følge informantene var MSN og Nettby de nettstedene hvor nettmobbing foregår oftest.

Refleksjoner

Jeg har i oppgaven valgt å ikke fokusere på konkrete tiltak mot nettmobbing, men ønsket å få frem hvordan nettmobbing foregår sett med ungdoms øyne. Det er viktig at vi vet mer om nettmobbing før vi setter inn tiltak. Undersøkelsen viser at det er grunn til å ta nettmobbing på alvor, og at foreldre og lærere bør sette seg inn i hva som foregår på nettet slik at man kan møte de utfordringene nettmobbing gir. Økt kompetanse om nettmobbing hos foreldre, lærere og andre som står ungdom nær vil bidra til at ungdom øker sin sosiale nettkompetanse, og i større grad lærer seg nettvett. Det er viktig å følge opp med økt forskning på nettmobbing, da kunnskapen fortsatt er begrenset i Norge.

FORORD

Arbeidet med denne oppgaven har vært tidkrevende. Jeg har til tider kunne ønsket mer tid til rådighet, slik at jeg kunne sette meg enda grundigere inn i hva nettmobbing innebærer fordi det er et spennende, interessant og viktig tema. Ved et par anledninger har frustrasjonen vært så stor at man er nær ved å gi opp. Da har det vært godt og helt nødvendig å ha en veileder som får en til å senke skuldrene og se lysere på tilværelsen.

Jeg vil rette en takk til min veileder Camilla Herlofsen for gode råd og tips gjennom hele prosessen. Jeg vil også takke Grethe Vogt for nyttige og gode innspill. En stor takk til min medstudent Ben, for mange oppmuntrende og gode samtaler via telefon. Samtalene har hatt stor betydning for å holde hodet over vannet og få ny giv. Jeg vil takke rektorene ved de to ungdomsskolene for måten dere tok meg i mot på, og all hjelpen jeg fikk i forberedelsene til intervjuene. En takk også til Liv Duesund for inspirasjon og motivasjon til å starte opp med masteroppgaven.

Jeg vil rette en stor takk til ungdommene som stilte opp til intervju. Den kunnskapen jeg fikk gjennom å intervjuere dere, har nok betydd aller mest i denne prosessen. Det å få høre deres historier gjorde meg i stand til å skjønne at det foregår ting på nettet man bør begynne å se nærmere på. Det gav meg kunnskap og lærdom om en verden jeg hadde lite kjennskap til.

Til slutt vil jeg få rette en stor takk til min mor for all støtte og oppmuntring.

Oslo mai 2009

INNHold

FORORD.....	side 4
INNHold.....	side 5
1. INTRODUKSJON.....	side 9
1.1 Bakgrunn for valg av tema.....	side 9
1.2 Oppgavens faglige relevans.....	side 10
1.3 Presentasjon av problemstilling.....	side 10
1.4 Oppgavens oppbygging.....	side 11
2. TEORETISK TILNÆRMING.....	side 12
2.1 Innledning.....	side 12
2.2 Tradisjonell mobbing.....	side 13
2.2.1 Noen definisjoner på tradisjonell mobbing.....	side 13
2.2.2 Nye arenaer for mobbing, den digitale tidsregning.....	side 14
2.3 Nettmobbing.....	side 15
2.3.1 Tradisjonell mobbing versus nettmobbing.....	side 16
2.3.2 Barn og unges tidsbruk på nett, og valg av nettsted.....	side 17
2.4 Nettsamfunn.....	side 18
2.4.1 Hva er et nettsamfunn?.....	side 18
2.4.2 Hvorfor ungdom tiltrekkes av nettsamfunnene.....	side 21
2.5 Definisjon av nettmobbing.....	side 21
2.6 Metoder for nettmobbing.....	side 23
2.6.1 Hvor foregår nettmobbingen?.....	side 26
2.6.2 Den usynlige nettmobberen.....	side 28
2.7 Ulike sider ved nettmobbing.....	side 30

2.7.1 Kjønnforskjeller.....	side 30
2.7.2 Hvem er nettmobber og hvem er offer for nettmobbing?.....	side 31
2.7.3 Mobber og offers tilknytning når det gjelder nettmobbing...	side 33
2.7.4 Å fortelle en voksen om nettmobbing.....	side 33
2.7.5 Følelsesmessige konsekvenser av nettmobbing.....	side 35
2.8 Noen undersøkelser om nettmobbing.....	side 35
2.8.1 Medietilsynets trygg bruk undersøkelse.....	side 36
2.8.2 Microsofts undersøkelse i forbindelse med Safe Internett Day 2009.....	side 37
2.9 Sosial kompetanse og sosial nettkompetanse.....	side 38
2.9.1 Empati.....	side 39
2.9.2 Nettvett.....	side 40
2.10 Psykososiale vansker som følge av nettmobbing.....	side 41
3. FORSKNINGSMETODISK TILNÆRMING.....	side 43
3.1 Innledning.....	side 43
3.1.1 Forskningsopplegg/design og datainnsamlingsmetode.....	side 43
3.1.2 Utvalg av informanter/kilder – utvalgsstrategi.....	side 44
3.1.3 Hvordan informantene ble informert og rekruttert.....	side 44
3.1.4 Beskrivelse av utvalget og eksisterende kilder.....	side 45
3.1.5 Utvikling og utprøving av intervjuguide.....	side 45
3.1.6 Prøveintervju.....	side 46
3.1.7 Intervjuprosessen.....	side 47
3.1.8 Transkribering av intervjuer.....	side 48
3.2 Vitenskapsteoretisk bakgrunn.....	side 48
3.2.1 Hermeneutikk.....	side 48
3.2.2 Forståelse.....	side 49

3.2.3 Fenomenologi.....	side 50
3.3. Redegjørelse for analysearbeidet.....	side 50
3.3.1 Validitet og Reliabilitet.....	side 51
3.3.2 Generalisering.....	side 53
3.3.3 Etikk.....	side 53
4. PRESENTASJON OG DRØFTING AV RESULTATER.....	side 55
4.1 Innledning.....	side 55
4.2 Tidsbruk og nettsteder.....	side 55
4.2.1 Tidsbruk blant ungdom generelt.....	side 56
4.2.2 Hvilke nettsteder tilbringer informantene og ungdom generelt mest tid på?.....	side 57
4.2.3 Hva er det med de nettstedene du nevner som får deg til å bruke tid på dem?.....	side 58
4.2.4 Oppsummering og drøfting.....	side 58
4.3 Informantenes selvopplevde nettmobbing.....	side 60
4.3.1 Nettmobbing blant venner og kjente.....	side 61
4.3.2 Hvilke metoder for nettmobbing opplevde informantene og deres venner?.....	side 63
4.3.3 Den følelsesmessige opplevelsen av nettmobbing.....	side 65
4.3.4 Oppsummering og drøfting.....	side 66
4.4 Nettet som mobbearena – hvorfor bruker man nettet til å mobbe andre?.....	side 68
4.4.1 Du ser ikke meg, jeg ser ikke deg. Hvem er du?.....	side 69
4.4.2 Å fortelle foreldre og andre voksne om nettmobbing.....	side 71
4.4.3 Fra skolegård til nett.....	side 73
4.4.4 Oppsummering og drøfting.....	side 74

4.5 Hvilke nettsteder foregår mobbingen på?.....	side 76
4.5.1 Det flytter seg fra nettsted til nettsted.....	side 77
4.5.2 Oppsummering og drøfting.....	side 77
5. AVSLUTTENDE REFLEKSJONER.....	side 79
5.1 Oppsummering.....	side 79
5.2 Refleksjoner.....	side 81
5.2.1 Nettet – et godt sted å være for barn og unge.....	side 82
5.2.2 Pedagogiske/spesialpedagogiske konsekvenser.....	side 82
5.2.3 Videre forskning på nettmobbing.....	side 84
Kildeliste.....	side 85
Vedlegg 1. Norsk Samfunnsvitenskapelig Datatjenteste – kvittering på melding om personopplysninger.....	side 87
Vedlegg 2. Informasjonsskriv til informantene og deres foreldre.....	side 89
Vedlegg 3. Intervjuguide.....	side 92

1. INTRODUKSJON

1.1 Bakgrunn for valg av tema

Du er stygg og lukter vondt er tittelen på denne oppgaven, og var overskriften på en artikkel jeg fant i VG om nettmobbing. Den fjorten år gamle jenta som mottok denne meldingen på sin nettprofil visste ikke hvem som hadde sendt den, og begynte å lure på om det var noen i klassen hennes som ikke likte henne og syntes hun luktet vondt. Hun begynte etter hvert å grue seg til å gå på skolen, men fortalte ikke noe hjemme. Etter hvert forsto moren hennes at noe var galt, og sammen gikk de til politiet som klarte å finne ut av hvem som hadde sendt meldingen. Gutten som hadde sendt meldingen hadde glemt dette for lenge siden.

Mobbing har i mange år vært et samfunnsproblem og mange barn og unge har fått ødelagt barndommen og store deler av ungdomstiden på grunn av mobbing. Mange voksne sliter med ettervirkninger av mobbing, og kan preges av mobbingen de ble utsatt for hele livet. Mobbing har siden slutten av 70- tallet vært gjenstand for forskning, og i Norge har man forsket på mobbing i første rekke gjennom Dan Olweus og Erling Roland. Det har blitt utviklet mobbeprogram til bruk i skolene.

Mobbing på Internett er et nytt fenomen som man har forsket lite på i Norge og Europa forøvrig, noe som henger sammen med at Internetts historie er forholdsvis kort. Eksemplet med den fjorten år gamle jenta er dessverre bare et av stadig flere eksempler på at mobbing via Internett er et økende problem. Det som skjer på Internett er langt mer uoversiktlig og vanskelig å avdekke en mobbing som foregår i skolegården, og det gir grunn til bekymring. Historien til den fjorten år gamle jenta og andre historier jeg har lest om nettmobbing, bidro til at jeg ønsket å se nærmere på hva dette dreier seg om.

1.2 Oppgavens faglige relevans

Konsekvenser av nettmobbing vil i likhet med den mobbingen vi kjenner fra skolegården innebære store konsekvenser for den som utsettes for det. Psykososiale vansker som følge av mobbing er et kjent problemområde innenfor spesialpedagogikk. Barn og unge som har blitt utsatt for mobbing kan ofte slite faglig i skolen og får et ødelagt selvilde. De kan også ende opp som utagerende eller innadvendte barn noe som bidrar til å hemme læring og sosialisering. Mobbing enten det foregår på nett eller i skolegården er et samfunnsproblem, og har høy spesialpedagogisk relevans.

Nettmobbing er et område hvor man som pedagog og spesialpedagog må få økt kunnskap og kompetanse. Det er viktig at man begynner å forske på nettmobbing i en større grad enn hva som er gjort til nå, for å kunne finne ut mer om omfanget av nettmobbing og hvilke tiltak man kan sette inn mot dette. Nettet utvides stadig og flere nye nettjenester dukker opp. Barn og unge mester teknologien i langt større grad enn hva voksne gjør. Vi har som voksne ikke råd til lukke øynene, men må være med på de arenaer barn og unge ferdes slik at vi kan forstå hva nettmobbing dreier seg om.

1.3 Presentasjon av problemstilling

I denne oppgaven har jeg valg følgende problemstilling:

Hvordan foregår nettmobbing blant ungdom, og hvordan opplever ungdom nettmobbingen?

Målet med denne undersøkelsen er å sette fokus på ungdommenes egne opplevelser og erfaringer med fenomenet nettmobbing. Jeg ønsker å finne ut av hvordan nettmobbing foregår gjennom å snakke med et utvalg ungdommer for å få deres historie. Hva skjer i de ulike nettsamfunnene? Hvilke metoder bruker ungdommen til å mobbe hverandre på nett? Hvordan føles det å bli utsatt for nettmobbing? Hvilke tanker har ungdommen om det å mobbe andre på nett? Dette var noen av de spørsmålene jeg ønsket å få svar på.

I tillegg til intervjuundersøkelsen presenteres forskning og teori som vil bidra til å øke forståelsen for hva nettmobbing innebærer, og som er med på å underbygge det informantene forteller. Jeg har i oppgaven ikke valgt å fokusere på konkrete tiltak mot nettmobbing, da jeg er av den oppfatning at vi må få en økt kompetanse før vi setter inn tiltak og at tiltakene må være tilpasset norske forhold.

1.4 Oppgavens oppbygging

I kapittel 2 presenteres den teoretiske tilnærmingen til oppgaven. Det presenteres kort litt om tradisjonell mobbing. Jeg tar også for meg noe om sosial kompetanse og sosial nettkompetanse. I tillegg presenterer jeg kort litt om psykososiale vansker som følge av nettmobbing. Hovedtyngden i kapittel 2 dreier seg om forskningsresultater og teori rundt fenomenet nettmobbing.

I kapittel 3 kommer jeg med en redegjørelse av den forskningsmetodiske tilnærmingen jeg valgte for oppgaven.

I kapittel 4 blir det en presentasjon av analysen samt tolkning og drøfting av resultater fra intervjuundersøkelsen.

I kapittel 5 kommer jeg med en oppsummering samt noen refleksjoner på nettmobbing.

2. TEORETISK TILNÆRMING

2.1 Innledning

Etter at man begynte å forske på mobbing via Internett skiller man mellom tradisjonell mobbing og nettmobbing. Tradisjonell mobbing vil si den mobbingen som finnes i skolegården, på skoleveien, i klasserommet, blant barna i gata og så videre. Nettmobbing viser til den mobbingen som foregår på Internett, og som er lite synlig. Jeg bruker begrepet nettet når jeg omtaler Internett. Jeg begrunner det med at nettet er det begrepet som brukes i dagligtalen blant barn og voksne og i nyhetsbilde.

Jeg vil gi en bakgrunn for valg av problemstilling ved å vise til relevant forskning og teori om nettmobbing, som er hovedfokus i dette kapittelet. For å forstå nettmobbing kommer man ikke utenom tradisjonell mobbing, og forskere på nettmobbing har hatt god hjelp fra den tradisjonelle mobbeforskningen. Det viser seg at tradisjonell mobbing og nettmobbing i noen tilfeller møter hverandre, hvor mobbingen starter i skolegården og flytter seg til nettet eller omvendt. Jeg har valgt å si litt om tradisjonell mobbing i begynnelsen av kapittelet, da forskning på nettmobbing viser at det er klare sammenhenger mellom tradisjonell mobbing og nettmobbing. Mobbing er et stort problem enten det foregår i tradisjonell forstand eller på nett.

Jeg vil i tillegg i dette kapittelet kort redegjøre for sosial kompetanse og sosial nettkompetanse. Jeg har valgt å sette begrepene sosial kompetanse og sosial nettkompetanse sammen i en overskrift. Når jeg i presentasjonen av intervjuundersøkelsen kommer inn på sosial nettkompetanse, handler det om sosial kompetanse på nett. Behovet for sosial nettkompetanse og økt fokus på nettvett er stort, noe undersøkelsen viser. Empati er et begrep som hører med under sosial kompetanse/sosial nettkompetanse og som jeg kort vil redegjøre for. Til slutt i teoridelen vil jeg kort redegjøre for psykososiale vansker som følge av nettmobbing, da dette har en spesialpedagogisk relevans.

2.2 Tradisjonell mobbing

For å få en bredere forståelse for hva nettmobbing innebærer, er det nødvendig å se litt på forskning og teori i forhold til tradisjonell mobbing. Forskning og teori i forbindelse med tradisjonell mobbing har pågått i mange år, i motsetning til forskning på nettmobbing som har en kort historie. Den tradisjonelle mobbeforskningen har gitt mye kunnskap om fenomenet mobbing de senere år, og den kunnskapen har forskerne på nettmobbing tatt med seg i sine studier. Forskning viser at det finnes sammenhenger mellom tradisjonell mobbing og nettmobbing, men det er også noen klare forskjeller. Det er av den grunn nødvendig å se litt på hva den tradisjonelle mobbeforskningen sier.

2.2.1 Noen definisjoner på tradisjonell mobbing

Dan Olweus (2000) definerer mobbing på følgende måte: ”En person er mobbet eller plaget når han eller hun, gjentatte ganger og over en viss tid blir utsatt for negative handlinger fra en eller flere andre personer”(Olweus, 2000, s.17).

Olweus viser til at det er en negativ handling når: ”noen med hensikt påfører, eller prøver å påføre, en annen person skade eller ubehag”(Olweus, 2000, s.17).

De handlingene Olweus viser til kan være verbale, non verbale eller fysiske. Det understrekes at negative handlinger må skje over en viss tid for at de skal kunne defineres som mobbing. I motsatt fall snakker man om tilfeldige og lettere negative handlinger som kan betraktes som engangs tilfeller og dermed ikke kan defineres som mobbing. I følge Olweus (2000) oppstår det en ubalanse i styrkeforholdet mellom mobber og offer.

Erling Roland (2007) understreker at både han selv og Olweus har endret på sine definisjoner opp igjennom årene og at man nå beskriver mobbingen som negative, uvennlige eller ”aggressive handlinger”. I følge Roland har man ved å legge til ”aggressive handlinger” i forståelsen av mobbing fått med en ny og viktig dimensjon fordi aggresjon/aggressivitet har en intensjonell side. Aggresjonsforskere definerer i

følge Roland (2007) aggresjon som: ”en handling der hensikten er å skade” (Roland, 2007, s.23).

Selv om man kan anta at mobbing har eksistert til alle tider i menneskets historie (Olweus 2000) så er den forskningsbaserte kunnskapen relativt ung og ikke mer enn 30 - 35 år gammel. Olweus og Roland nyter stor respekt innenfor den tradisjonelle mobbeforskningen både nasjonalt og internasjonalt. I følge Kowalski, Limber og Agatston (2008) har Olweus og Rolands forskning stått sentralt i USA, og har hatt stor betydning for forskning på nettmobbing.

I de senere årene har både Olweus og Roland gjennomført både mindre og større undersøkelser som viser at mobbingen øker i omfang men også i innhold. Roland (2007) sier blant annet at hver dag våkner 60000 norske barn og unge opp med angsten for å bli mobbet. De 60000 som det refereres til blir daglig eller ukentlig plaget, noe som er så ofte at frykten for at det kan skje i dag er reell for de barna det gjelder. De bærer med seg denne frykten/angsten daglig. Roland (2007) sier videre at forskningen viser at 40000 barn og unge plager andre regelmessig.

2.2.2 Nye arenaer for mobbing, den digitale tidsregning

De fleste undersøkelser rundt mobbing baserer seg på den tradisjonelle mobbingen som Olweus, Roland og andre har forsket på siden 70- tallet. De senere år har det dukket opp nye arenaer hvor mobbing foregår. Roland (2007) viser til en dansk avisartikkel, hvor overskriften fortalte at jenter ble drevet til fortvilelse og selvmord på grunn av mobbing via mobiltelefoner. I følge Roland (2007) kan overskriften og artikkelen tyde på at mobiltelefonmobbing er mer utbredt enn vanlig mobbing, og at konsekvensene er mer alvorlige samt at jenter rammes langt hardere enn gutter. Roland (2007) viser også til nettets muligheter som mobbearena. Han sier at muligheten for å misbruke nettet til mobbing og trakassering er store og mange, men at det foreligger lite forskningsbasert kunnskap både i Norge og utlandet.

2.3 Nettmobbing

Norge har vært et foregangsland når det gjelder forskning på tradisjonell mobbing, mens det er USA som er ledende når det gjelder forskning på nettmobbing hvor man har forsket på nettmobbing siden 2003. Forskning på nettmobbing er begrenset i Norge og Skandinavia. Det er publisert flere fagbøker om nettmobbing i USA, og i tillegg har forskerne tatt i bruk nettet for å informere om nettmobbing og tiltak mot nettmobbing.

I februar 2008 lanserte det norske Medietilsynet (2008) en stor undersøkelse som ble kalt: ”Trygg bruk undersøkelsen 2008 – en kartlegging av 8 til 18 åringers bruk av digitale medier”. Et lite kapittel i denne undersøkelsen fokuserer på nettmobbing. Resultater fra Medietilsynets trygg bruk undersøkelse kommer jeg tilbake til. Den 10. februar 2009 ble det lansert en større undersøkelse i regi av Microsoft (2009). Undersøkelsen ble lansert i forbindelse med EU’s Safe Internett Day 2009 som markeres i 27 europeiske land (Medietilsynet 2009 b). Dette er foreløpig den største undersøkelsen i sitt slag hvor norske barn og unge er representert. Denne undersøkelsen omfatter barn og unge i flere europeiske land inkludert Norge. I forbindelse med Safe Internett Day lanserte Medietilsynet (2009 a) i samarbeid med EU kampanjen ”Ha det gøy – behold kontrollen” som er basert på en film sponset av EU der temaet er digital mobbing.

Sameer Hinduja og Justin W. Patchin (2009) er to amerikanske forskere som har foretatt flere undersøkelser om nettmobbing siden 2003. De har opprettet en nettside, www.cyberbullying.us, hvor barn og unge kan skrive inn og fortelle om sine opplevelser, i tillegg til fakta rundt forskningen og mye annet om Hinduja og Patchins arbeide med nettmobbing. Det finnes også store nettsteder som fokuserer på nettsikkerhet for barn og unge. En av verdens største engelskspråklige sider innen nettsikkerhet er <http://www.wiredsafety.org>. Her kan både barn, ungdom og voksne lære om hvordan man opptrer på nett, og hvordan man skal forholde seg hvis man mottar eller opplever ubehagelige ting på nett.

Det internasjonale begrepet for mobbing er Bullying, mens man bruker begrepet Cyberbullying om nettmobbing

2.3.1 Tradisjonell mobbing versus nettmobbing

I følge Hinduja og Patchin (2009) viser forskning at det er en sterk korrelasjon mellom tradisjonell mobbing og nettmobbing. Man kan ikke fastslå om tradisjonell mobbing forårsaker nettmobbing eller omvendt, men forskning viser at det er sammenhenger. Ungdom som fortalte at de hadde mobbet andre i tradisjonell forstand de seks siste måneder, hadde mer enn 2,5 ganger sannsynlighet for å utføre nettmobbing. Det samme viste seg for de som ble utsatt for tradisjonell mobbing i løpet av de siste 6 måneder. Det var mer enn 2,5 ganger sannsynlighet for at de ville bli utsatt for nettmobbing. Videre viser undersøkelser fra Hinduja og Patchin (2009) at 42,4 % av ungdom som rapporterte at de var utsatt for nettmobbing ble også utsatt for tradisjonell mobbing i skolen, mens 16,1% ble utsatt for nettmobbing men ikke tradisjonell mobbing. Når det gjaldt de som utfører mobbingen så svarte 51,6% at de i tillegg til å utføre nettmobbing også utførte tradisjonell mobbing i skolen. 18,1% fortalte at de kun utførte nettmobbing. I følge Hinduja og Patchin (2009) så er disse tallene egnet for lærere til å identifisere hvem som mest sannsynlig er involvert i nettmobbing. I en undersøkelse Kowalski et al. (2008) foretok delte man ungdommen inn i fire grupper med utgangspunkt i tradisjonell mobbing i skolen, for å finne ut om det var en sammenheng mellom tradisjonell mobbing og nettmobbing.

Ungdommen fikk to spørsmål hvor det ene var om de hadde opplevd mobbing i skolen minst en gang, og det andre var om de hadde mobbet andre i skolen minst en gang. Basert på svarene de fikk delte de inn ungdommen i følgende fire grupper: Offer for tradisjonell mobbing, mobber, offer/mobber innen tradisjonell mobbing og ingen av delene. Blant ofre for tradisjonell mobbing fant man at 9% hadde mobbet andre på nett og 23% hadde blitt utsatt for nettmobbing. Når det gjaldt gruppa for mobbere så hadde 20% utført nettmobbing mens 19% hadde selv blitt utsatt for nettmobbing. I gruppa for offer/mobber svarte 36% at de hadde blitt utsatt for nettmobbing og 23% at de hadde deltatt i nettmobbing. I gruppa for de som ikke hadde opplevd tradisjonell mobbing svarte 5% at de hadde utført nettmobbing mens

9% hadde blitt utsatt for nettmobbing. Kowalski et al. (2008) foretok deretter det samme forsøket, men denne gangen med utgangspunkt i ungdom som hadde opplevd nettmobbing. Spørsmålene var om de hadde blitt utsatt for nettmobbing minst en gang, og om de hadde utført nettmobbing minst en gang. Deretter ble de delt inn i følgende fire grupper: Offer for nettmobbing, nettmobber, offer/mobber og ingen av delene. Målet var i følge Kowalski et al. (2008) å finne ut om de fant de samme tallene for tradisjonell mobbing i gruppa for nettmobbing. Blant ofre for nettmobbing svarte 61% at de hadde blitt utsatt for tradisjonell mobbing i skolen og 39% hadde utført tradisjonell mobbing. I gruppa for nettmobbere hadde 39% blitt utsatt for tradisjonell mobbing, mens 55% hadde utført tradisjonell mobbing. Gruppa for offer/mobber var også her den mest problematiske gruppa i følge Kowalski et al. (2008). 64% av de som var både offer og mobber ble utsatt for tradisjonell mobbing mens 66% utførte tradisjonell mobbing. 33% av de som ikke var utsatt for nettmobbing hadde opplevd å bli utsatt for tradisjonell mobbing, mens 25% av de som ikke hadde opplevd nettmobbing deltok i tradisjonell mobbing.

2.3.2 Barn og unges tidsbruk på nett, og valg av nettsteder

I følge Kowalski et al. (2008) er nettbruken blant tenåringer i USA stadig økende og undersøkelser viser at over 90% av ungdom mellom 12 og 17 år bruker nettet, og at ca 50% bruker nettet daglig. I følge Pew Internett and American Life Project (2008) bruker 93% av amerikanske tenåringer nettet, uten at det er spesifisert hvor mange dager i uka og hvor mange timer om dagen.

Medietilsynet (2008) viser igjennom ”trygg bruk” undersøkelsen blant norske barn og ungdom at 73% i aldersgruppen 8-18 år bruker nettet hver dag og 55% flere ganger om dagen. I løpet av en uke har 95% vært innom nettet. 98% av 8-18 åringene har i følge ”trygg bruk” undersøkelsen tilgang på PC hjemme. Undersøkelsen viser også at den gjennomsnittlige tidsbruken er 2 timer pr dag frem til man er 17 år. I gruppa 17 til 18 år øker gjennomsnittlig tidsbruk til 2,5 timer pr dag (Medietilsynet 2008)

Når det gjelder nettsteder hvor barn og ungdom ferdes viser undersøkelser fra Pew Internett and American Life Project (2008) at ca 70% av amerikanske tenåringer

bruker tid på ulike nettsamfunn som for eksempel My Space og Facebook. Nærmere 58% har laget egne profiler på nettsamfunnene. Jenter er i større grad enn gutter brukere av nettsamfunnene. Den samme undersøkelsen viser at 68% av tenåringene bruker IM (instant messaging) som er en måte å kommunisere på i sanntid. Hva IM er kommer jeg tilbake til.

I følge Hinduja og Patchin (2009) så har de fleste tenåringene i dag lite kjennskap til en tid hvor de ikke kunne kommunisere med andre via nettet. De er vokst opp med nettet som kommunikasjons arena. I følge Hinduja og Patchin (2009) så logger ungdom seg på nettet straks de er hjemme fra skolen for å sjekke om de har fått meldinger eller kommentarer i sine ulike profiler på nettet.

2.4 Nettsamfunn

2.4.1 Hva er et nettsamfunn?

Før jeg går over til definisjoner og metoder for nettmobbing, velger jeg å gi en innføring i hva et nettsamfunn innebærer. Begrepet nettsamfunn vil dukke opp med jevne mellomrom i oppgaven. Jeg mener derfor begrepet nettsamfunn trenger en introduksjon og en forklaring når jeg senere kommer inn på arenaer for nettmobbing. Hinduja og Patchin (2009) beskriver et nettsamfunn på følgende måte: "Quite simply, a social network is a socialization framework that links individuals through some common purpose, interest, or characteristic". (Hinduja og Patchin, 2009, s.77).

Enkeltpersoner kan knytte bånd innenfor et sosialt nettverk ved at de for eksempel arbeider sammen, går på skolen sammen, bor i samme by, deler felles interesser innenfor musikk, film, hobby, livsstil og så videre. Kommunikasjon er nøkkelpbegrepet for nettsamfunnene (Hinduja & Patchin 2009). Man kan kommunisere via tekst, bilder, filmer og mye mer. Det er mulig å kommunisere med en om gangen eller delta i grupper som kommuniserer sammen. Federeal Bureau Of Investigation (FBI) definerer et nettsamfunn/social networking som: "websites that encourage people to post profiles of themselves – complete with pictures, interests,

and even journals – so they can meet like-minded friends. Most also offer chat rooms. Most sites are free, some restrict membership by age” (Kowalski et al, 2008, s. 53).

Nettsamfunnene er lagt opp på en måte som gjør det enkelt å opprette profiler som tjener som en digital representasjon av personlig stil, interesser, og annet rundt deg som person, og hvor man deretter kan linke seg opp mot ”venner” som har gjort det samme. Å dele bilder, filmer, lydfiler og så videre er lagt opp på en enkel måte slik at det kan foregå raskt (Hinduja og Patchin 2009). Man kan også invitere venner inn i sin vennegruppe og det er opp en selv hvem man vil godta som venn. I noen nettsamfunn trenger man ikke godkjenning, men bare logger seg på og går inn i å ser i profilen til den man måtte ønske. Mange av de aktivitetene man foretar seg i de ulike nettsamfunnene har som mål å skape en tilstedeværelse på nett, som gjør at man blir sosialt tiltrekkende på andre og samtidig unik som person. Det viser også hva som er representativt for hva man liker og ikke liker, samt hva slags aktiviteter man holder på med og hvem som er ens venner. Nettsamfunnene tilbyr mange forskjellige kommunikasjons verktøy. De har alle et mail system som likner på e-mail hvor man kan poste beskjeder til venner og kjente, samt dele bilder og filmsnutter hvis ønskelig. Nettsamfunnene er hyppig besøkt av både ungdom og voksne.

I følge Kowalski et al. (2008) så var det rundt 200 nettsamfunn pr. april 2006, med millioner av brukere og tusenvis av nye registreringer hver dag. For å sette det i perspektiv så startet verdens største nettsamfunn My Space opp i Juli 2003. My Space ble startet av musikerene Tom Anderson og Chris De Wolfe hvor målet var å lage en side for musikere der de kunne dele felles musikk interesser. Fansen begynte å besøke My Space for å opprette sine egne profiler for å representere seg selv, og interagere med hverandre. Etter hvert begynte det å utvikle seg til en større arena for kommunikasjon, og ikke kun for musikere. I begynnelsen av 2004 hadde My Space en halv million brukere. Et år senere i begynnelsen av 2005 var antall medlemmer økt til 9 millioner brukere. I mars 2008 som er den foreløpig siste målingen hadde My Space 226 millioner brukere verden over, og hver dag får My Space over 200 000 nye brukere (Hinduja og Patchin 2009). My Space har ingen stor utbredelse i Norge.

Blant norske brukere er det Facebook som er det mest besøkte nettsamfunnet av de internasjonale nettsamfunnene.

Facebook som er det nest største nettsamfunnet på verdensbasis ble startet av Mark Zuckerberg , en student ved Harvard Universitet, i februar 2004. Først var Facebook forbeholdt Harvard studenter, men ble utvidet til også å gjelde ”university students” over hele USA og deretter for alle som var over 13 år. Et år etter oppstarten hadde Facebook 1 million brukere verden over. I mars 2007 var antall medlemmer økt til 21 millioner brukere, og i dag har Facebook over 170 millioner brukere på verdensbasis. Hver dag får Facebook over 250000 nye brukere, og øker raskere i medlemsmassen enn My Space. Hvis denne utviklingen fortsetter så vil Facebook være verdens største nettsamfunn i løpet av kort tid (Hinduja og Patchin 2009).

Nettby er Norges største nettsamfunn. Nettby ble grunnlagt gjennom avisen VG den 14 september 2006. I dag har Nettby nært opp til 900 000 brukere, hvor mange er ungdom (Schibsted 2009). Brukerne har ”nick name”(brukernavn) i stedet for sitt eget navn og alle brukeres profil er synlig for de som logger seg inn. Ved å logge seg inn på Nettby så ”flytter man inn” i byen. Man deler inn brukere etter hvilken by man kommer fra og i dag er Trondheim det største samfunnet på Nettby med over 36000 innbyggere. I likhet med My Space og Facebook kan man kommunisere med andre via brev samt å dele bilder og andre ting med venner og likesinnede.

MSN bør også nevnes i denne sammenhengen. MSN er ikke definert som et nettsamfunn, men som en service tjeneste som inkluderer mange netttjenester i første rekke rettet mot Windows brukere. MSN var i utgangspunktet en netttjeneste fra Microsoft som hadde til hensikt å støtte opp om Windows 95 operatør system. Etter hvert utvidet Microsoft tilbudet til å gjelde mailsystemer og Instant Messaging(IM på engelsk eller personlig melding/ PM på norsk). En av de viktigste grunner til at både barn og voksne bruker MSN er muligheten til å kommunisere i ”real time” (sanntid). Man kan se hvem som er innlogget og kommunisere sammen ved bruk av tekst, men også via Web Camera (Web Cam) slik at man kan se hverandre når man kommuniserer. Man kan bare sjekke sin venneliste for å finne ut om vedkommende er

på nett og deretter starte kommunikasjonen. Nancy Willard (2007) understreker at IM/PM bare kan forekomme mellom personer som har inkludert hverandre i sin IM/PM kontakt eller venneliste. MSN og andre chatteprogrammer har det til felles med nettsamfunnene at man har muligheter til kommunikasjon gjennom tekst, film, deling av bilder og så videre. Forskjellen ligger i at man ikke ser andre brukeres profiler, men kun de man vet er pålogget og som man velger å kommunisere med. Det er mulighet for å kommunisere i grupper, men det kan kun gjøres hvis man takker ja til å bli med i gruppa. MSN tilbyr en rekke tjenester innen musikk, film, nyheter etc. og derfor er mangfoldet stort (Willard 2007). MSN er et meget populært og mye brukt kommunikasjons verktøy blant barn og voksne i Norge. Chatte tjenesten heter i dag Windows Live Messenger men refereres fortsatt til som MSN blant brukerne. IM/PM er metoden man bruker når man sender beskjeder frem og tilbake.

2.4.2 Hvorfor ungdom tiltrekkes av nettsamfunnene

I følge Willard (2007) er nettsamfunnene skreddersydd og svært attraktive for unge mennesker i alderen 13 til 23 år. De unge kan dele informasjon, delta i diskusjoner, dele bilder med hverandre, opprette kontakter med andre som har samme interesser, snakke om daglige temaer som i de unges tilfelle kan handle om skolen, pop idoler, vennegjengen, sport, og annet som opptar unge mennesker. I tillegg tilbyr nettsamfunnene en rekke verktøy som bidrar til å gjøre kommunikasjonen enklere (Willard 2007). Det dreier seg om muligheten til å lage profiler, personlige nettsider, blogger, dele film og bilder på enkelt vis, chatte rom, diskusjons forum og ulike spill miljø. Mulighetene for dette varierer fra nettsamfunn til nettsamfunn, og de unge kan lett finne sitt sted som er tilpasset deres behov. I følge Swinford (2006) referert i Kowalski et al. (2008) så representerer nettsamfunnene "a window on youth culture" (Kowalski et al. 2008, s. 53)

2.5 Definisjon av nettmobbing

I følge Hinduja og Patchin (2009) kan man definere nettmobbing på følgende måte: "Willful and repeated harm inflicted through the use of computers, cell phones and other electronic devices"(Hinduja and Patchin, 2009, s. 5).

Hinduja og Patchin (2009) understreker at de valgte denne definisjonen fordi den er enkel, konsis og fanger opp de viktigste elementene. Hinduja og Patchin (2009) utdyper videre fire av elementene i definisjonen. **Wilful:** Med dette menes at mobbingen må være med vilje og ikke tilfeldig. **Repeated:** Mobbingen viser til et mønster og ikke et isolert tilfelle. **Harm:** Den mobbede må oppfatte det som å ha blitt utsatt for mobbing. **Computers, cell phones, and other electronic devices:** Dette er naturligvis hva som skiller nettmobbing fra tradisjonell mobbing.

I følge Kowalski et al. (2008) er det vanskelig å definere parametere når det gjelder nettmobbing, først og fremst fordi metodene som brukes til nettmobbing er varierende. Kowalski et al. (2008) mener at det er vanskelig å definere nettmobbing ved noen få setninger, fordi nettmobbing omfatter mange forskjellige måter for oppførsel, men at kjernen ligger i bruken av teknologi som nettet og mobiltelefoner. Shaheen Shariff (2008) mener også at definisjoner av nettmobbing har en tendens til å bli for enkle i sin fremstilling, og at definisjonene har en tendens til å mangle nyanser og kompleksitet. Shariff (2008) understreker at når det gjelder nettet så har man muligheten til å bevege seg fort og bruke teknologien blant annet til e-mail, MSN, Facebook, MySpace, web-blogs, chatte rom og mye mer. Dette gjør at millioner av mennesker kan lese og delta i forskjellige former for kommunikasjon. På grunn av mangfoldet når det gjelder bruken av nettet, må man se på definisjoner av nettmobbing med et forbehold. Nettmobbing må forstås i den spesifikke paradigmatisk konteksten den presenteres i. Shariff (2008) viser til en definisjon av nettmobbing fra Wikipedia i 2007 som hun mener det kan være en god ide å se nærmere på, og som er til hjelp fordi den omfatter et større område av hva nettmobbing kan være:

Cyberbullying (also spelled Cyber-bullying or online bullying) is the term used to refer to bullying or harrasment by use of electronic devises through means of email, instant messaging, text messages, blogs, mobile phones, pagers, and web sites. Other terms for cyberbullying are "electronic bullying", "e-bullying", "sms-bullying", "mobil bullying", "online bullying", "digital bullying" or "internett bullying (Shariff, 2008, s. 30).

2.6 Metoder for nettmobbing

For å forstå hva nettmobbing innebærer er det grunn til å se på hvilke metoder som tas i bruk for å mobbe hverandre på nett. De metodene som her er beskrevet refereres til blant mange av forskerne innenfor feltet. Noen av begrepene som brukes har ikke en direkte norsk oversetting, mens andre igjen er enkle å finne norske ord for. Jeg velger derfor å presentere begrepene på engelsk mens forklaringene er på norsk. Willard (2007) har beskrevet ulike metoder for nettmobbing. Hun sier at metodene ble utarbeidet for bedre å forstå ulike måter for nettmobbing og andre former for nettbasert sosial ”ondskap” (cruelty).

Flaming er en opphetet og kortlevd krangel som utføres mellom to eller flere hovedpersoner. Det inkluderer støtende, uforskammet, vulgært språk, fornærmelser og noen ganger trusler. Når man får lengre serier med slike meldinger kaller man det en ” flame war”. Flaming oppstår generelt i åpne nettforum som for eksempel diskusjons tråder, chatte rom (hvor en gruppe samtaler sammen) og i online spill. Flaming utvikler seg i følge Willard (2007) gjerne i mellom en liten gruppe personer som krangler og fornærmer hverandre, hvor andre som står på sidelinjen enten støtter noen av partene eller tar avstand fra det hele. En serie med private og sinte meldinger via IM/PM eller e-mail kan også ses på som Flaming. Man kan stille seg spørsmål om Flaming er en form for nettmobbing fordi definisjoner av nettmobbing poengterer at det må foregå over tid. Man har allikevel valgt å ta det med da innholdet i Flaming kan være grovt krenkende og fordi det blir liggende synlig på nett selv etter at det stopper opp. I noen tilfeller har også innholdet i krangelen vært så grov at det kan ses som trusler mot liv og helse. I tillegg kan en ”flame war” være starten på noe som fortsetter i andre nettfora (Willard 2007).

Harrasment er en gjentakende, pågående utveksling av støtende meldinger til en person. Meldingene sendes gjennom personlige kommunikasjons kanaler inkludert email, MSN (IM/PM) og tekst meldinger. Det kan oppstå Harassment i offentlige kommunikasjons miljøer (åpne forum). I motsetning til Flaming så har Harrasment en lenger levetid. De som blir utsatt for dette opplever at de konstant mottar

sårende/støtende meldinger når de går på nett for å sjekke mail eller IM/PM samt når de sjekker meldinger på mobiltelefonen. Harrasment kan også foregå via tredjeperson, fordi mange tenåringer har opprettet et større nettverk av kontakter. Ved å raskt involvere andre i det som skjer, kan man få en tredjepart som ikke kjenner offeret til å delta i mobbingen ved å involvere vedkommende i handlingene. Den som er mål for mobbingen kan ende opp med mange ubehagelige meldinger fra ukjente både lokalt og globalt.

Denigration er i følge Willard (2007) når man snakker om en annen på en måte som er usann, skadelig eller ubarmhjertig uten at vedkommende er fysisk tilstede. Denne formen for sjikane blir postet på nett og sent til andre. Målet er å ødelegge for vennskap mellom to personer, eller å ødelegge ryktet til den som blir utsatt for det. Denne aktiviteten omfatter også ryktespredning og sladder. Når man bruker begrepet Denigration, er offeret for mobbingen sjeldent direkte involvert. Mottakeren er ofte en tredjepart som kjenner eller står nær den som utsettes for mobbingen. Det forekommer allikevel at den som blir utsatt for dette ser det som foregår via diskusjonsgrupper han/hun deltar i.

Impersonation/Identity theft er når mobberen får tilgang til offerets passord og kan utgi seg for å være vedkommende. Dette kan foregå på offerets hjemmeside (web page), i en nettprofil, blog, eller i andre former for kommunikasjon på nettet.

Outing and Trickery. Outing er i følge Willard (2007) når man videresender andres IM/PM og e-mail uten vedkommendes tillatelse. En kan tenke seg at to venninder sitter å diskuterer gutter, hvor den ene forteller om en bestemt gutt hun er forelsket i og sier mye hyggelig om den gutten. Uten at hun er klar over det blir hennes IM/PM og e-mail videresendt til andre så de kan se hva hun har skrevet. Innholdet i IM/PM og e-mail er privat og kan gjøre stor skade hvis det kommer ut. Man har hatt eksempler på at denne formen for mobbing har ført til utpressing, det vil si at vedkommende som skriver truer med å formidle innholdet hvis han/hun ikke får utført en tjeneste tilbake (Willard 2007).

Trickery er når man blir lurt til å komme med personlige betroelser i IM/PM og e-mail mens man ikke er klar over at mottakeren har flere tilstede rundt sin computer som ser hva som skrives.

Exclusion handler i følge Willard (2007) om å bli satt utenfor en gruppe. Et eksempel er en gutt som vant over en annen gutt i et spill på nettet. Etter denne seieren ble vinneren truet av flere av den andre guttens kammerater. Når gutten som vant forsøker å spille på den nevnte spillsiden, går de andre i mot han og hindrer han i å delta i spillet. Det handler med andre ord om hvem som er godkjent i gruppen, og hvem som blir betegnet som et utskudd. Exclusion oppstår i nettspill miljøer, gruppe blogg miljøer og andre passordbeskyttede kommunikasjons miljøer. Exclusion kan også oppstå i forhold til grupper som snakker sammen via IM/PM, hvor man blir strøket fra vennelisten.

Cyberstalking er når man gjentakende sender meldinger som inkluderer trusler om å skade den andre, hvor man skremmer og bruker ekstremt støtende kommentarer eller inkluderer utpressing. De som utfører Cyberstalking kan også forsøke å bakvaske sine offer ved å ødelegge deres vennskap til andre eller ødelegge deres rykte.

Balansegangen mellom Harrasment og Cyberstalking er ikke tydelig. En mulig indikasjon er når offeret begynner å føle seg usikker på sin egen sikkerhet og trygghet, da kan man si at man har kryssset en linje i denne sammenhengen.

Cyberthreats klassifiseres ofte i to grupper. *Direct threats* er uttalelser som har en intensjon om å skade noen eller trusler om å begå selvmord. *Distressing material* er nettbasert materiale som indikerer at en person er i følelsesmessig ubalanse og vurderer å skade noen, skade seg selv, eller begå selvmord.

Hinduja og Patchin (2009) referer til de samme metodene som Willard (2007), men beskriver i tillegg en annen metode.

Photoshopping er et begrep som relaterer seg til en av verdens mest kjente fotoredigerings program, Adobe Photoshop. Photoshopping er å manipulere bilder av andre for å få dem til å fremstå på en slik måte at de skjemmer seg ut. De manipulerte

bildene blir så lagt ut på nettet, og ofte på steder hvor mange kan se dem. I de verste tilfellene har barn og ungdom blitt utsatt for bildemanipulasjon hvor man har satt hodet deres på en annens nakne kropp og lagt de ut på nettporno steder (Hinduja og Patchin 2009).

Kowalski et al. (2008) viser til en relativt ny metode for nettmobbing som startet på undergrunns togene i England.

Happy Slapping utføres vanligvis av to eller flere tenåringer hvor de går bort til et tilfeldig offer og uprovosert slår til vedkommende, mens en står å filmer det hele med mobilkamera. Det er ofte mer enn et slag og ender ofte med grove fysiske overgrep. Filmen blir lagt ut på nettet til beskuelse for tusener som måtte ønske å se. Offeret kan både være noen man kjenner eller ikke kjenner. Kowalski et al. (2008) viser til et eksempel hvor en 11 år gammel engelsk gutt døde som følge av Happy Slapping. De som utførte gjerningen gikk på en fest og etterlot gutten liggende på bakken etter å ha mishandlet gutten og filmet ugjerningen. Etter at de ankom festen la de ut filmen på nettet.

2.6.1 Hvor foregår nettmobbingen?

I følge Kowalski et al. (2008) representerer IM/PM en av de mest vanlige redskapene man bruker med tanke på nettmobbing. En av de mest brukte kanalene for å sende IM/PM blant ungdom er MSN, hvor man sender personlige meldinger til hverandre i sanntid. De mest vanlige formene for nettmobbing via IM/PM er trusler, sending av beskjer ved å utgi seg for å være en annen, formidling av bilder og video for å mobbe og så videre. Et annet fora hvor nettmobbing foregår er e-mail. E-mail er i følge Kowalski et al. (2008) en ofte brukt måte for å utføre nettmobbing. En e-mail kan bli sendt til tusenvis av andre ved et tastetrykk, og man kan sende bilder og annet materiale med en intensjon om å henge ut eller latterliggjøre andre til så mange man måtte ønske via e-mail. Selv om e-mail er lett å oppspore kan man ikke være sikker på at beskjeden kommer fra den opprinnelige eier av e-mail kontoen. Et tredje fora hvor nettmobbing foregår er i følge Kowalski et al. (2008) de ulike nettsamfunnene. Det kan være Facebook, My Space og liknende nettsamfunn hvor barn og unge

møtes. I Norge er det først og fremst Facebook og Nettby som representerer nettsamfunn hvor barn og unge ferdes. Nettsamfunnene har i likhet med MSN muligheten for å kommunisere i sanntid via et IM/PM system. Man kan legge ut bilder hvor alle som er innlogget kan se bildene, samt sende bilder og annet seg imellom. Ved å lese andres profil kan man se hvem som er venn med hvem, hvem som har postet nye bilder, hvem som har en dårlig dag og så videre. Dette gir i følge Kowalski et al. (2008) muligheter til nettmobbing ved å kommentere bilder på en negativ måte, ved å legge ut bilder av folk i situasjoner ment for å henge ut vedkommende, sende IM/PM til hverandre med støtende innhold, videresende private IM/PM så andre kan se hva noen har skrevet i en privat IM/PM og så videre.

I følge Hinduja og Patchin (2009) er det ikke uvanlig at nykommere på diverse fora blir invitert inn i chatterom for deretter å bli utsatt for sjikane fra de med lenger fartstid på det aktuelle forumet. I begynnelsen var chatterommene regnet for å være ”himmelen” for nettmobberne. I følge Hinduja og Patchin (2009) unngår stadig flere ungdom chatterom på grunn av at det var et populært sted for pedofile og andre overgripere.

En annet fora hvor nettmobbing foregår er i følge Hinduja og Patchin (2009) nettsteder hvor man kan stemme på eller ”rater” ulike sider ved mennesker. Det finnes nettsteder hvor man kan stemme på fysiske attributter hos ungdom, som for eksempel hvor pen man er på en skala fra 1 til 10 og så videre. Hvem som helst kan når som helst opprette en nettside for slike avstemninger, og det kan like gjerne være avstemninger om ungdommer fra skolen man går på. Det er i følge Hinduja og Patchin (2009) ikke uvanlig at man stemmer over hvem som er styggest, tjukkeste, har styggest klær, mest kviser og så videre, og hvor bilder og videoer er brukt til å formidle avstemningen. Denne type nettmobbing kan i følge Hinduja og Patchin (2009) knuse en ungdoms selvbilde og gjøre stor skade. Kowalski et al. (2008) nevner også interaktive spill på nettet som steder hvor nettmobbing kan foregå. Man kan kommunisere med hverandre via tekst og via mikrofon slik at man kan verbalt snakke med den man spiller imot. Det har i følge Kowalski et al. (2008) forekommet trusler og trakassering samt tilfeller av utestegning som følge av interaktive nettspill.

2.6.2 Den usynlige nettmobberen

I følge Shariff (2008) er de fleste nettmobbere anonyme og dekker seg bak fiktive brukernavn når de opptrer i ulike nettsamfunn og nettfora. Dette gjelder ikke bare mobberne, men er vanlig i de fleste forum på nett. Mange ønsker ikke å fortelle hvem de er av ulike grunner, og bruker fiktive navn for å kunne delta i debatter og diskusjoner. Kowalski et al. (2008) understreker at anonymitet kan være en god ting på nettet. Det kan gjøre barn i stand til å eksperimentere med ulike roller og forskjellige sider av seg selv, uten at man behøver å være redd for negativ evaluering eller sosiale sanksjoner som kan oppstå når man møtes ansikt til ansikt. I følge Willard (2007) kan anonymitet både ha en positiv og en negativ side. Et eksempel kan være at man tenker seg en elev med en relativt lav sosial status i skolen, hvor eleven kan bli forhindret fra å uttrykke seg verbalt i klasserommet. Når eleven logger seg på nettet er det en sannsynlighet for at han eller hun føler seg mer komfortabel med å uttrykke sine meninger. Hvis denne eleven er utsatt for tradisjonell mobbing fra noen med en høyere status, er det en mulighet for at eleven vil kunne vise en styrke i kommunikasjon på nettet, som vil kunne bidra til å unngå at eleven opplever nettmobbing. Allikevel er det et klart negativt aspekt ved dette i følge Willard (2007), og det er at elever som er utsatt for tradisjonell mobbing kan benytte seg av nettet for å ta igjen.

Kowalski et al. (2008) viser til en undersøkelse fra The Pew Internett & American Life Survey hvor 24% av tenåringer innrømmet at de prøvde å fremstå som en annen person enn den de var når de opptrådte på nett. 56% hadde mer enn en e-mail adresse og oppgav at de både kunne utgi seg for å være eldre eller yngre enn det de var, oppgav et annet kjønn, oppgav feilaktig seksuell legning, beskrev en annen hudfarge og så videre. Kowalski et al. (2008) hevder at de nevnte faktorene kan være til tenåringenes fordel når de er i en fase hvor de skal finne ut av hvem de er. På den annen side kan det være en stor risiko å utgi seg for noen man ikke er med tanke på at man kan møte mennesker på nettet, og senere i det virkelige liv, som ikke har gode hensikter. I følge Kowalski et al. (2008) viser undersøkelsen at 39% av de spurte innrømmet å ha lurt andre ved å utgi seg for å være en annen når de kommuniserte

via IM/PM. 60% av tenåringene rapporterte at de hadde mottatt e-mail eller IM/PM fra ukjente og 50% innrømmet at de fortsatte å kommunisere med ukjente. Hinduja og Patchin (2009) viser til samtaler med ungdom hvor de har blitt fortalt historier om hvordan man har fått tak i passordet til andre og logget seg på deres profil. Deretter har man lagt ut bilder og videoer av profilens eier på en svært fornedrende måte, samt at man har skrevet ting som får profilens eier til å fremstå i et svært dårlig lys. I tillegg har man skiftet passord slik at den opprinnelige eieren ikke lenger kan komme inn i sin egen profil. Dette er i følge Hinduja og Patchin (2009) eksempler på grov nettmobbing.

Usynlighet på nett kan i følge Willard (2007) føre til at det blir lettere å utføre en uansvarlig eller negativ handling for å skade andre, fordi vedkommende ikke tror han eller hun kan bli oppdaget. Hvis sannsynligheten er stor for at man ikke vil bli sosialt utstøtt eller vil kunne få en form for straff, så vil trusler om straff fra en motpart ikke ha en virkning på den som mobber.

I følge Hinduja og Patchin (2009) viser undersøkelser at de som ikke er i stand til å si stygge ting når de møter andre ansikt til ansikt, er mer enn villig til å bruke sitt tastatur for å skrive og deretter sende upassende meldinger. Hinduja og Patchin (2009) viser til at mange unge føler seg fri fra de moralske sidene av sosial oppførsel når de går på nett. Det understrekes også at det er enkelt å sette opp en falsk profil i et nettsamfunn i den hensikt å poste sårende eller nedsettende meldinger til andre. Det vises til et eksempel hvor en 17 år gammel amerikansk jente sier følgende om en e-mail hun mottok:

The last time i was bullied online was when i got an e-mail from some anonymous person who said they went to my school, telling me that i was going to hell for dating girls. I have no idea who the messenger was. (Hinduja and Patchin, 2009, s.21).

I de fleste fora og nettsamfunn er anonymitet vanlig, men hvor anonym er man på nettet? Alle computere som brukes til å surfe på nettet kan bli identifisert via en IP adresse. Hinduja og Patchin (2009) hevder at selv om nettmobberer føler seg anonym

og tror de ikke kan bli oppdaget, så er det ofte enklere å etterforske nettmobbing enn tradisjonell mobbing fordi bevisene alltid vil være der i form av digitale fingeravtrykk. De digitale fingeravtrykkene kan bli identifisert på senderens eller mottakerens datamaskin via meldingen som blir lagt igjen enten via e-mail, i loggen, via bilder eller utskrevet materiale. I den tradisjonelle mobbingen blir det i følge Hinduja og Patchin (2009) ofte ”dine ord mot mine” og dermed langt vanskeligere å avdekke mobbingen.

2.7 Ulike sider ved nettmobbing

2.7.1 Kjønnforskjeller

Forskning på tradisjonell mobbing viser at det er flere gutter enn jenter som mobber og blir mobbet, men hvordan er forholdet mellom gutter og jenter når det gjelder nettmobbing? Forskning viser at det er flere jenter enn gutter som er involvert i nettmobbing, både når det gjelder som nettmobber og offer for nettmobbing. Kowalski et al. (2008) viser til flere undersøkelser inkludert sin egen, hvor nettmobbing ser ut til å forekomme oftere blant jenter enn blant gutter. I en større undersøkelse foretatt i 2006 blant amerikanske ungdomsskoleelever sa 25% av jentene og 11% av guttene at de hadde opplevd nettmobbing minst en gang de siste to månedene. 5% av jentene og 2% av guttene hadde opplevd nettmobbing to til tre ganger den siste måneden. 3% av jentene og 2% av guttene fortalte at de hadde blitt utsatt for nettmobbing en gang i uka i løpet av de siste to månedene. Når det gjaldt deltakelse i nettmobbing av andre sa 13% av jentene at de hadde deltatt i å mobbe andre minst en gang i uka de siste to månedene, mens 9% av guttene sa det samme.

Hinduja og Patchin (2009) fant at jenter var i noe større grad utsatt for nettmobbing via e-mail og i ulike nettsamfunn, og stiller spørsmål om hvorfor det ser ut som om jenter både deltar og opplever mobbing i større grad enn guttene. Det kan se ut som om at årsakene er fordi nettmobbing er tekstbasert, og at jenter har en tendens til å være mer verbale mens guttene er mer fysiske. En annen grunn er at jenter deltar i en annen form for nettmobbing som er mer følelsesmessig og psykologisk. Jenter deltar i hva man kan kalle ”sosial sabotasje” som for eksempel ryktespredning og sladder,

noe som passer godt inn i måten man kan bruke nettet til å interagere på gjennom chatterom og nettsamfunn (Hinduja og Patchin 2009). Nettet er et sted for kommunikasjon og fritatt for muligheten til fysisk mobbing som ofte er gutters måte å mobbe på. Når man vet at nettmobbing for det meste foregår i kommunikasjonskanaler på nett, så er det i følge Willard (2007) en logikk i at jenter både deltar i og er mer utsatt for nettmobbing enn gutter.

2.7.2 Hvem er nettmobber og hvem er offer for nettmobbing?

I følge Kowalski et al. (2008) vet man lite om hva som kjennetegner den typiske nettmobber, og at dette er et område man må forske mer på. Kowalski et al. (2008) viser til den tradisjonelle mobbeforskningen som blant annet Olweus har foretatt. Olweus (2000) har funnet noen karakteristikk ved mobberen i sine undersøkelser. Et kjennetegn er at de er aggressive ovenfor kammerater og at dette nærmest er å anse som en innebygd faktor når man definerer mobberen. Både lærere, foreldre og voksne opplever aggresjon fra disse barna. De har også en mer positiv innstilling til bruk av vold enn sine medelever. Impulsivitet og et sterkt ønske om å dominere andre er også typiske kjennetegn i følge Olweus (2000). Mangel på empati og medfølelse ovenfor sine ofre er også typisk for mobberen. Olweus (2000) mener en myte har oppstått blant folk i synet på hva som karakteriserer en mobber. Man har trodd at mobberen er usikker og redd under overflaten, og at mobberen derfor bruker denne usikkerheten og redselen til å dominere andre. Dette er i følge Olweus (2000) feil. Det er ingenting i analysene Olweus har foretatt som indikerer at mobberen er en usikker og redd person. Tvert i mot så viser undersøkelsene at mobberen har uvanlig lite angst og usikkerhet, eller at de befinner på samme nivå som gjennomsnitts eleven. I følge Kowalski et al. (2008) er det grunn til å tro at nettmobberen deler mange av de karakteristikkene som Olweus beskriver, men at det også er en sannsynlighet for at det er noen viktige forskjeller som man bør se på i fremtidig forskning. Man har funnet forskjeller blant gutter og jenter når det gjelder tradisjonell mobbing og nettmobbing, hvor forskningen viser at jenter mobber og blir mobbet oftere på nett enn guttene, mens det er omvendt når det gjelder tradisjonell mobbing. Nettet fratar også muligheten for fysisk mobbing noe som ofte har kjennetegnet gutters måte å mobbe

andre på. Dette vil i følge Kowalski et al. (2008) kunne gi seg utslag i forhold til hvem som er den typiske nettmobber. Perry Aftab (2006) referert i Kowalski et al. (2008) beskriver fire typer av barn som nettmobber. *a) the vengeful angel*, *b) the power-hungry*, *c) mean girls* og *d) the inadvertent cyber bully or "because i can"* (Kowalski et al. S. 60) "*The vengeful angel*" referer til personer som søker å hevne handlinger utført mot dem selv eller andre. Mange av dem har opplevd tradisjonell mobbing og søker å hevne dette via nettet. "*The power hungry*" viser til mobberen som utfører mobbing i den hensikt å ha kontroll, makt eller autoritet over andre. På nettet er trusler og trakassering kjennetegn på "*the power hungry*". "*Mean girls*" referer til barn som nettmobber via kjedsomhet, og beskrives som en aktivitet hvor målet ikke nødvendigvis er å skade offeret selv om det er det som blir resultatet. Det ligger allikevel en underholdningsverdi for de som utfører nettmobbingen, ved å vite at man har gjort en annen flau eller skamfull. Begrepet "*mean girls*" er i følge Aftab (2006) referert i Kowalski et al. (2008) noe misvisende, men referer til det faktum at det er flere jenter enn gutter som er involvert i denne type nettmobbing. Det understrekes derfor at gutter også nettmobber i ren kjedsomhet. "*The inadvertent cyberbully*" er personer som blir nettmobbere på en mer ufrivillig måte. Det kan være at de kommuniserer på en måte hvor de ikke ser at det de skriver kan oppfattes som mobbing av mottaker. I følge Kowalski et al. (2008) er det sannsynligvis mange personlighetstrekk som deles av de som nettmobber, og det er grunn til å tro at det ikke er en typisk profil man kan sette på en nettmobber. Det er allikevel et område man bør forske mer på fremover i følge Kowalski et al (2008).

Kowalski et al. (2008) viser til et eksempel som beskriver hvor vanskelig det er å finne klare karakteristikk på hvem en nettmobber er. Dette beskrives i følgende sitat fra Kowalski:

Perry Aftab (2006) recounted a meeting with a young boy who was what some might call the "perfect child" in real life – well behaved, polite, and a good student. However, online this boy became someone completely different – violent and aggressive. When asked why, his respons was, "Because i can" (Kowalski et al, 2008, s.59).

Når det gjelder den som blir utsatt for nettmobbing er det i følge Kowalski et al. (2008) også her grunn til å forske mer fremover. I følge Olweus (2000) kjennetegnes mobbeofrene innenfor tradisjonell mobbing ved at de er mer usikre og engsteligere enn sine medelever. De beskrives ofte som forsiktige, følsomme og stille. De har et lavt selvbilde og selvtillit, og nedvurderer seg selv i forhold til andre. Følelsen av å være dum, mislykket og lite attraktiv preger mobbeofrene. På skolen kjenner de seg ensomme og forlatte. Kowalski et al. (2008) viser til Olweus sine karakteristikk av mobbeofferet, men understreker at det må mer forskning til for å kunne fastslå om Olweus sine karakteristikk passer til de som utsettes for nettmobbing.

2.7.3 Mobber og offers tilknytning når det gjelder nettmobbing

I følge Hinduja og Patchin (2009) viser undersøkelser at stadig flere nettmobbere og offer for nettmobbing har en tilknytning eller kjenner hverandre. I en undersøkelse fra 2007 ble det avdekket at 43% av de som var utsatt for nettmobbing kjente den som sto for nettmobbingen. Man antok tidligere at nettmobbing ble utført av folk man ikke kjente, men det stemmer ikke helt. I følge Hinduja og Patchin (2009) så kan det ha vært slik i begynnelsen, men tendensen er nå at stadig flere kjenner hverandre i det ”virkelige liv”. På tross av at man kan være anonym på nettet så hevder Hinduja og Patchin (2009) at offeret til slutt finner ut hvem det er som står bak nettmobbingen. I følge den siste undersøkelsen Hinduja og Patchin (2009) foretok om tilknytning mellom nettmobber og offer, svarte 26,6% at de ble utsatt for nettmobbing via noen fra skolen. 21,1 % ble utsatt for nettmobbing fra en venn, 20% fra en eks-venn, 14,1% fra en eks kjæreste, 6,5 % fra en ukjent, 1,6% fra noen i et chatterom og 1,6% fra andre.

2.7.4 Å fortelle en voksen om nettmobbing

I følge Hinduja og Patchin (2009) er det et fåtall barn og unge under 18 år som forteller en voksen at de har blitt utsatt for nettmobbing. Mindre en 10% av de som utsettes for nettmobbing fortalte det til sine foreldre, og mindre enn 5% fortalte en lærer om sine opplevelser med nettmobbing. I senere undersøkelser fant Hinduja og Patchin (2009) at det hadde bedret seg noe men at denne undersøkelsen var kun for

ungdomsskoletrinnet. Det kan bety at man fortsatt ikke forteller om sine opplevelser med nettmobbing til foreldrene, og at det kan være en sannsynlighet for at yngre barn snakker om sine opplevelser i større grad enn eldre barn. På den annen side hevder Hinduja og Patchin (2009) at det også kan være en mulighet for at diskusjoner om nettvett begynner å nå ut til barn og unge. Allikevel er det fortsatt over 60% av de som blir utsatt for nettmobbing som ikke forteller en voksen om sine opplevelser, noe som i følge Hinduja og Patchin (2009) er bekymringsfullt.

Hvorfor er det ting som tyder på at barn og unge ikke snakker om sine opplevelser med nettmobbing? I følge Willard (2007) kan dette ha flere årsaker. Noen barn kan føle at nettmobbingen er fortjent på grunn av sine personlige feil. Noen barn forteller ikke fordi de opplever at foreldre, lærere og andre voksne ikke vil forstå hvordan de skal forholde seg til situasjonen på en effektiv måte. Barna er ofte redde for at måten foreldre og andre reagerer på vil bidra til å gjøre situasjonen verre, blant annet ved at deres sosiale status blir ytterligere svekket eller at noen vil ta igjen på en eller annen måte. I følge Hinduja og Patchin (2009) viser undersøkelser at barn og unge er redde for å få skylden for det som skjedde, og frykter at foreldrene vil kunne fjerne kilden som ofte er datamaskinen eller mobiltelefonen. En 13 år gammel jente Hinduja og Patchin snakket med sa det på denne måten. *"I wanted to tell my parents but i was afraid that they would never let me chat again and i know thats how a lot of other kids feel"*. (Hinduja og Patchin, 2009, s.61). Dette støttes av Willard (2007) som sier at fjerning av datamaskin eller mobiltelefon vil føre til det hun kaller *"the social kiss of death"* (Willard, 2007, s. 49) for de fleste tenåringer. I følge Willard (2007) finnes det også flere sterke sosiale normer på nettet som motvirker ønske om å fortelle. Den første normen Willard (2007) beskriver er *"Life online is just a game"* (Willard, 2007, s. 82). I dette ligger det en ide om at den aktiviteten som foregår på nett er separert fra det virkelige liv, og ved å rapportere hva som skjer på nettet vil det bidra til å forringe denne normen. Den andre sosiale normen på nettet er *"Look at me – i`m a star"* (Willard, 2007, s. 82) Dette er i følge Willard (2007) en meget sterk norm på nettet i ulike grupper. En sosial norm som denne kan i følge Willard (2007) lede en til å tro at nettmobbing handler om retten til den frie tale. En tredje norm er *"It`s not me. It`s my online persona"* (Willard, 2007, s. 82). Denne normen bidrar til å tillate et

individ å ignorere uønskede konsekvenser fra den ”virkelige verden” fordi man tror at det ikke gjelder for nettet. En fjerde norm er ”*What happens online, stays online*” (Willard, 2007, s. 83). Dette er i følge Willard (2007) en norm som støtter overdreven utlevering av personlig og intim informasjon, som generelt brukes til å tiltrekke seg oppmerksomhet. Mange unge på nettet ser ut til å være inspirert av reality tv og så videre, og er villig til å gjøre mye for å bli sett. I den forbindelse tar man bilder og filmer seg selv i ulike sammenhenger og legger dette ut på nettet. En femte norm er ”*On the Internet, I have a free-speech to post anything I want, regardless of the harm I might cause to another*” (Willard, 2007, s. 83). På nettet kan man fremstå som forskjellige personer avhengig av hvilke fora man deltar i. Valget av personlighet varierer ut i fra motiv og ulike parametere. I følge Willard (2007) vil mulighetene for å fremstå med ulike personligheter kunne bidra til at man ikke tar ansvar for de handlinger man utfører på nett.

2.7.5 Følelsesmessige konsekvenser av nettmobbing

I følge Hinduja og Patchin (2009) viser forskning at de følelsesmessige konsekvensene av nettmobbing i stor grad er like de følelsesmessige konsekvensene man finner i tradisjonell mobbing. Olweus (2000) viser til triste, ulykkelige, deprimerte, tilbakeholdne, passive, engstelige og redde barn/unge når han beskriver følelsesmessige reaksjoner innenfor tradisjonell mobbing. I tillegg hadde barn og unge i følge Olweus (2000) et lavt selvbilde som følge av den tradisjonelle mobbingen. Hinduja og Patchin (2009) fant mange av de samme følelsesmessige reaksjonene i sine undersøkelser. I sine senere studier fant de at sinne, frustrasjon, tristhet, skamfull/flau og redsel var karakteristikk som ble brukt for å beskrive hvordan man følelsesmessig opplevde nettmobbing.

2.8 Noen undersøkelser om nettmobbing

I 2006 foretok Kowalski & Limber (Kowalski 2008) en undersøkelse blant 3767 elver på 6 – 8 trinn som omfattet både tradisjonell mobbing og nettmobbing. Elevene gjennomførte en revidert versjon av Olweus sitt mobber/offer spørreskjema hvor det var 39 spørsmål rettet mot tradisjonell mobbing og 23 spørsmål rettet mot

nettmobbing. Når det gjaldt nettmobbing så fulgte det med en beskrivelse på spørreskjemaene om hva nettmobbing innebar. 18% av de spurte rapporterte å ha blitt mobbet via nettet minst en gang innenfor de siste to månedene og 6% oppgav å ha blitt utsatt for nettmobbing minst 2 til 3 ganger i måneden. 11% fortalte at de hadde mobbet andre via nettet minst en gang de siste to månedene, mens 2% mobbet 2 til 3 ganger i måneden. Blant de som uttalte at de hadde blitt utsatt for nettmobbing minst en gang, kom det frem at nettmobbingen i 58% av tilfellene ble utført av en elev ved skolen og i 36% av tilfellene av en venn. 13% oppgav at de hadde blitt mobbet på nett av en bror eller søster. Kowalski et al. (2008) påpeker at 48% av de spurte forteller at de ikke vet hvem det var som sto for nettmobbingen. Blant de som fortalte at de hadde vært med på å mobbe andre på nett, rapporterte 41% at mobbingen var rettet mot en annen elev ved skolen. 32% hadde mobbet en venn og 12% hadde mobbet en bror eller søster. I denne studien kommer det også frem at IM/PM var den mest vanlige formen for mobbing. 67% hadde blitt utsatt for mobbing via IM/PM, 25% i chatterom og 24% via email.

I 2008 gjennomførte Hinduja og Patchin (2009) en klasseroms basert undersøkelse blant 1963 ungdomsskoleelever for å finne ut i hvilken grad de hadde opplevd nettmobbing. På spørsmål om de hadde opplevd nettmobbing innenfor de siste 30 dager svarte 10% av elevene ja. På spørsmål om de hadde opplevd nettmobbing i løpet av livet svarte i overkant av 17% ja. Når det gjaldt om man har nettmobbet andre i løpet av de siste 30 dager svarte 8% ja. På spørsmål om du har nettmobbet andre i løpet av livet svarte 18% ja. I underkant av 5% var både nettmobbere og offer for nettmobbing innenfor de siste 30 dager, mens 12% hadde nettmobbet og blitt utsatt for nettmobbing i sin levetid.

2.8.1 Medietilsynets trygg bruk undersøkelse

I februar 2008 lanserte Medietilsynet (2008) en undersøkelse de kalte ”Trygg bruk undersøkelsen 2008 – En kartlegging av 8 til 18 åringers bruk av digitale medier”. I denne undersøkelsen ble det totalt sendt ut invitasjon til 76 grunnskoler og 26 videregående skoler. Blant et utvalg av disse skolene ble det booket inn intervjuer i

klasser tilsvarende 1100 elver hvorav 947 av mottatte svar er brukt i undersøkelsen. 15% oppgir at de har mottatt meldinger på nettet som har plaget eller ertet dem, mens 14% sier de har sendt slike meldinger til andre. 7% av 8 til 12 åringer oppgir at bilder eller videoer er lagt ut på nett uten deres tillatelse, mens 41% av 17 til 18 åringer oppgir det samme. Undersøkelsen sier også at jenter blir i større grad enn gutter mobbet på nett. 23% sier de har mottatt e-mail som de oppfatter plagsomt eller truende uten at det er dokumentert hva innholdet i mailen dreier seg om. 25% av jentene oppgir at de har mottatt plagsomme eller truende email, mens 19% blant guttene oppgir det samme.

2.8.2 Microsofts undersøkelse i forbindelse med Safe Internett Day 2009

Den 10 februar 2009 presenterte Microsoft (2009) en undersøkelse i forbindelse med Safe Internett Day som omfattet ungdom fra 10 europeiske land inkludert Norge. Undersøkelsen omfattet ungdom i alderen 14 til 18 år, og antall ungdom fra Norge utgjorde 875 personer. Jeg forholder meg til tallene for norsk ungdom når jeg presenterer et utvalg av resultatene fra undersøkelsen

17% svarte at de hadde opplevd mobbing på nett ofte fra en annen person eller gruppe, mens 33% hadde opplevd nettmobbing av og til og med kun en person involvert. 16% hadde opplevd nettmobbing via email, 38 % hadde opplevd nettmobbing gjennom ulike nettsamfunn, 10% via blogger, 49% via IM/PM og 24% via andre nett fora. På spørsmål om man tror at nettet bidrar til å gjøre det enklere å mobbe svarte 62% ja mens 16% svarte nei og 21% visste ikke. Når det gjaldt om man tror at unge mennesker respekterer hverandres rett til ikke å bli krenket på nettet så svarte 12% ja mens 32% svarte nei og 56% svarte av og til. Ungdommene ble også spurt om de ville legge ut bilder på nett av venner uten å spørre om lov. 8% svarte at de ville poste bilder uten å spørre, 67% svarte at de ville spørre først, mens 28% svarte at de ville spørre av og til. De ble også spurt om de poster bilder av seg selv og personlig informasjon på nettet. På dette spørsmålet svarte 27% ja, 22% nei og 30% svarte at de gjør det av og til. Når det gjaldt hvem man går til når man føler seg truet på nettet svarte 42% at de ville fortelle det til foreldrene, 3% ville kontakte en lærer,

10% ville kontakte politiet, 28% ville gå til en venn, 10% ville gi beskjed til administratoren på den nettsiden det gjaldt, 4% ville søke på nettet etter hjelp og 4% hadde valgt andre ikke spesifiserte løsninger. Når det gjaldt tidsbruk på nettet svarte 18% at de bruker mellom 1 og 5 timer på nett i uka, 30% bruker mellom 5 og 10 timer i uka, 23% bruker mellom 10 og 15 timer i uka og 30% bruker mer enn 15 timer i uka på nettet.

Undersøkelsen viser at norsk ungdom er på topp sammen med Danmark og Sveits når det gjelder ofte opplevd nettmobbing blant ungdom, enten individuelt eller i gruppe. Nettmobbingen forekommer først og fremst via IM/PM, email og i ulike nettsamfunn. Nettmobbing oppleves mest blant ungdom i Norge og Sveits, hvor nær halvparten av de spurte sier de har vært vitner til nettmobbing.

2.9 Sosial kompetanse og sosial nettkompetanse

I følge Thomas Nordahl (2002) må man se på mobbing som den mest dramatiske konsekvens av det å havne utenfor et fellesskap med andre barn. Mobbing er derfor en trussel mot barns sosiale kompetanse. Barn bør i følge Nordahl (2002) få oppleve et fellesskap med jevnaldrende hvor nærhet, vennskap, det å høre til i gruppa og aktiv deltakelse sammen med andre er grunnleggende behov for menneskelig samvær.

Terje Ogden (2005) definerer sosial kompetanse på følgende måte:

Sosial kompetanse er relativt stabile kjennetegn i form av kunnskap, ferdigheter og holdninger som det mulig å etablere og vedlikeholde sosiale relasjoner. Den fører til en realistisk oppfatning av egen kompetanse, er en forutsetning for sosial mestring, og for å oppnå sosial akseptering eller etablere nære og personlige vennskap (Ogden, 2005, s.196).

I følge Ogden (2005) er det funnet klare sammenhenger mellom barns sosiale ferdigheter og hvordan barna forholder seg til jevnaldrende. Putallaz og Gottman (1986) referert i Ogden (2005) beskriver hva som kjennetegner sosialt kompetente barn. Barna kjennetegnes ved at de fremstår som positive, konfliktløsende og i stand til å avklare uenigheter, kjenner til de sosiale regler som gjelder, er klar over gjeldene

sosiale normer i gruppa, gode til å kommunisere tydelig, gode til å ta kontakt med andre barn, og de er trygge på seg selv med en positiv selvoppfattelse.

I følge Nordahl, Sørli, Manger og Tveit (2005) står vennskap og sosial popularitet øverst i verdihierarkiet hos barn og unge. Det sosiale fellesskapet som oppstår gir økt følelse av trygghet, trivsel og samhørighet. Faller man utenfor fellesskapet vil det i følge Nordahl et al. (2005) medføre ensomhet, isolasjon og mistriksel. Nordahl et al. (2005) påpeker viktigheten av å se sosial kompetanse i et kontekstuellt perspektiv. Det vil si at ulike sosiale miljøer krever ulike sosial kompetanse. I følge Willard (2007) viser studier av nettmobbing at de sosiale normene varierer avhengig av hvilke miljøer man beveger seg i på nettet. Innenfor noen miljøer og grupper er de sosiale normene slik at man har en respektfull og ansvarlig oppførsel menneskene imellom, mens i andre miljøer støtter man mer uansvarlig og bevisst skadelig oppførsel. I følge Willard (2007) er det dessverre slik at flere nettbaserte miljøer støtter nettmobbing og trusler på nett, samt andre risikable og uansvarlige handlinger.

2.9.1 Empati

Carolyn Webster-Stratton (2005) mener nøkkelen til å lykkes sosialt er evnen til å ta andres perspektiv gjennom å forstå deres bekymringer, mål og følelser. Hvis et barn ikke klarer å ta et annet barns perspektiv, vil han eller hun ikke ha mulighet til å forstå de sosiale signalene det andre barnet sender. Dermed vil barnet heller ikke kunne forstå hvordan han eller hun skal reagere. Webster-Stratton (2005) hevder at alle barn er i utgangspunktet egosentriske og selvopptatte, og at utviklingen av medfølelse tar flere år. Allikevel er det mulig å trene oppmerksomheten og legge merke til andres perspektiver og følelser.

I følge Willard (2007) så er barn og unge mer villige til å gjøre eller si ting på nettet, enn hva de sannsynligvis ville ha gjort eller sagt i den ”virkelige verden”. Når man bruker nettet mister man også muligheten til å se kroppsspråket til motparten som er en viktig faktor med tanke på evne til empati. Derfor kan man risikere å bli mindre sensitiv ovenfor perspektivene til andre på nettet enn i det virkelige liv, som kan medføre at de sier eller gjør ting som bidrar til negativ oppførsel på nett med eller

uten vilje. I følge Willard (2007) og andre som forsker på nettmobbing er det viktig å lære barna sosial nettkompetanse. Det er viktig å hjelpe barna til å kjenne igjen skadelig oppførsel mot andre. Det følelsesmessige aspektet ved empati er fraværende på nett, derfor må man i følge Willard (2007) guide unge mennesker til å lære seg det tenkende aspektet ved empati. Empati har derfor ifølge Willard (2007) både en følelsesmessig og tenkende side.

Hinduja og Patchin (2009) fremhever at foreldre, lærere, elever og myndigheter har et ansvar for å forebygge nettmobbing gjennom å øke den sosiale nettkompetansen. Det er først og fremst de voksnes ansvar å lære barn og unge sosial nettkompetanse, men man må i den forbindelse huske at barn og unge i mange tilfeller sitter på en kunnskap om nettet som de voksne ikke innehar. Det kan derfor være grunn til å snakke med barn og unge slik at man som voksen bedre kan forstå den nettverdenen de ferdes i. Foreldre og lærere må sette seg inn i hva nettmobbing er og i hvilke fora det foregår (Hinduja og Patchin, 2009).

2.9.2 Nettvett

I Norge kan man gå inn på Medietilsynet og Redd barnas hjemmesider, hvor man kan lese litt om nettmobbing og hvordan man best kan beskytte seg mot dette. Det er allikevel begrenset hva man kan regne med å finne der sammenliknet med de store utenlandske sidene for nettvett og nettsikkerhet. Medietilsynet har på sine hjemmesider laget egne sider for lærere, egne sider for foreldre og egne sider for barn. Et eksempel fra hjemmesiden til Medietilsynet (2009 a) viser at nettvett er et tema: "Ikke svar på meldinger som er ment for å trakassere deg eller gjøre deg opprørt. Det vil sannsynligvis oppmuntre til mer mobbing" (Medietilsynet 2009 a, hentet fra: <http://www.medietilsynet.no/no/Trygg-bruk/Tema/Digital-mobbing/Hadet-goy---behold-kontrollen1/>.)

Som tidligere nevnt er <http://www.wiredsafety.org/> en av verdens største nettsteder for nettsikkerhet og nettvett. Her kan engelskspråklige barn, foreldre og lærere finne mye informasjon om hvordan man kan og bør opptre på nett. Det står mye om nettmobbing og hvordan man forholder seg til dette med egne sider for barn, foreldre

og lærere. Jeg velger å legge ved et eksempel fra en av sidene til Wiredsafety (2009) for å illustrere et av mange gode råd for nettvett som er spesielt rettet mot 14-17 åringer:

Before sending that e-mail or posting on that Web site or bulletin board, think before you click "send". Re-read what you were going to send. If it meets any of these factors, don't send it until you fix them. And if you can't fix them, maybe you shouldn't send it at all (Wiredsafety, 2009, hentet 18. mars fra: <http://www.stopcyberbullying.org/teens/msparrysguidetonetiquette.html>)

2.10 Psykososiale vansker som følge av nettmobbing

I følge Kowalski et al. (2008) har man stort sett de samme psykososiale vanskene ved nettmobbing som man finner ved tradisjonell mobbing. I en undersøkelse hvor man spurte informantene om hvordan de følte det når de opplevde nettmobbing var svarene: sint, lei seg, nedfor/deprimert, såret, stresset og forvirret. En av de som deltok i undersøkelsen svarte at hun følte seg: "veldig alene og hjelpesløs". I følge Kowalski et al. (2008) er det, på tross av at det ikke finnes forskningsdata, en antakelse blant forskerne om at langtidseffektene av nettmobbing er like ille eller verre enn ved tradisjonell mobbing. En av grunnene til dette er i følge Kowalski et al. (2008) at mindreårige ikke kan flykte fra nettmobbingen. En som er utsatt for tradisjonell mobbing i skolen vil være fri fra den tradisjonelle mobbingen etter at man er hjemme fra skolen. Et barn som er utsatt for nettmobbing vil aldri være helt fri hvis ikke hun eller han slutter å kommunisere på nettet, noe som er vanskelig for det vil kunne medføre at man mister den sosiale kontakten man har. I følge Hinduja og Patchin (2009) viser undersøkelser at mange barn opplever både tradisjonell mobbing og nettmobbing. På den måten slipper de aldri unna, men har det med seg 24 timer i døgnet. Selv når man sover kan det komme inn email og IM/PM med grovt innhold. Det har i følge Hinduja og Patchin (2009) forekommet selvmord blant barn og unge som følge av nettmobbing, og man vet om 4 tilfeller av selvmord i USA som man helt sikkert kan relatere til nettmobbing, og mørketallene er antakelig store. Tanken om at mange kan se hva som skjer og at hendelsene dukker opp på andre nettsteder er

i følge Kowalski et al. (2008) sterkt ødeleggende for den som blir utsatt for det. Nettmobbing kan i følge Kowalski et al. (2008) få store konsekvenser for skolearbeid, og bidra til at barn og unge får problemer med selvbildet og selvtillit. Nettmobbing kan føre til at barn og unge blir innadvendte og utrygge i skolesammenheng, noe som reduserer muligheten for læring (Kowalski et al. 2008).

3. FORSKNINGSMETODISK TILNÆRMING

3.1 Innledning

Jeg skal i dette kapittelet redegjøre for de forskningsmetodiske tilnærminger jeg har brukt i oppgaven. Det vil blant annet innebære: *hva jeg ønsket å gjøre og hvorfor, hva jeg gjorde – en beskrivelse av prosessen og hvordan jeg vurderer det jeg har gjort*. I følge Steinar Kvale (2001) beskriver ordet **metoder** veien for å nå målet og at man ved å vise andre veien til målet, må vite hva målet er.

3.1.1 Forskningsopplegg/design og datainnsamlingsmetode

Etter å ha jobbet med problemstillingen for oppgaven så jeg behovet for å velge intervju som metode for mitt forskningsopplegg. En intervjustudie er i følge Monica Dalen (2004) en metode som egner seg godt for å en innsikt i personers tankeverden, deres livserfaringer og følelser. Intervju er en kvalitativ metode som bedrer innsikten i hvordan mennesker forholder seg til sin livssituasjon. I følge Kvale (2001) er formålet med forskningsintervjuet å innhente kvalitative beskrivelser av informantens livsverden, og tolke meningen av den livsverden informanten forteller om. Jeg ønsket å intervju ungdom for å få en dypere innsikt i hva slags verden nettet representerer med tanke på mobbing. Jeg ønsket med andre ord å få tilgang til en verden jeg har lite kjennskap til ved å snakke med ungdom, i stedet for å velge en kvantitativ metode med for eksempel spørreskjema. Mitt mål var å få ungdommens egne beskrivelser av hvordan nettmobbing foregår på ulike nivå. Jeg ønsket gå i dybden av problemstillingen med utgangspunkt i å se fenomenet i sin naturlige kontekst, og gjennom perspektivene til de som er involvert. Jeg vurderte at intervju ville være best egnet for å få svar på min problemstilling som er: **"Hvordan foregår nettmobbing blant ungdom, og hvordan opplever ungdom nettmobbingen"**.

3.1.2 Utvalg av informanter/kilder – utvalgsstrategi

Med tanke på tidsperspektivet man har til rådighet ved masteroppgaven var det viktig å finne et utvalg informanter som var realistisk i forhold til analysearbeid, tolkninger og presentasjon av funn. Jeg vurderte det til at fem informanter ville være realistisk i forhold til tidsperspektivet jeg hadde til rådighet. Jeg kom frem til at ungdomsskoletrinnet var det mest aktuelle med tanke på intervjuer. Forskning viser at denne aldersgruppen er stabile nettbrukere og tilbringer mye tid på nett. Jeg vurderte at fem elever på niende eller tiende klassetrinn ville være et godt utgangspunkt for å gjennomføre intervjuene, og få relevant informasjon til analysen.

Strategien for å få tak på informanter var å kontakte rektorer ved to ungdomsskoler i en bykommune, for å høre om de kunne hjelpe meg med å finne ungdommer til intervju. Jeg hadde ingen informanter til rådighet i mitt nærmiljø, og trengte hjelp utenfra for å kunne gjennomføre intervjuene.

3.1.3 Hvordan informantene ble informert og rekruttert

Jeg utarbeidet et informasjonsskriv til ungdommene og deres foreldre, hvor jeg beskrev intensjonene ved intervjuene og hvordan intervjuene var tenkt gjennomført. Jeg la stor vekt på den etiske siden i informasjonsskrivet og understreket betydningen av anonymitet med tanke på å beskytte informantene. Skriftlig godkjenning fra foreldre og informanter var en forutsetning. Informasjonsskrivet er vedlagt oppgaven.

Jeg valgte to ungdomsskoler med tanke på å rekruttere informanter. Jeg kontaktet rektor ved begge skoler, og det ble raskt avtalt et møte med rektor ved skolene for å legge frem prosjektet. Jeg ble mottatt på en enestående måte ved begge ungdomsskolene. Skolene fant temaet nettmobbing interessant, og var villig til å bidra med å skaffe informanter. Jeg delte ut informasjonsskriv til rektorene og de fikk litt tid på seg til å skaffe informanter til intervju. Jeg informerte rektorene om at jeg ønsket elever fra niende og/eller tiende klassetrinn. I tillegg spesifiserte jeg to ønsker. Det ene var at de som ble valgt måtte være godt kjent med nettet og bruke nettet en del i sin hverdag, noe jeg regnet med de fleste i den alderen ville gjøre. Det andre

ønsket jeg hadde var både gutter og jenter til intervjuene, og gjerne halvparten gutter og jenter. Utover de ønskene jeg her nevnte la jeg ikke flere føringer til grunn, men overlot til rektor å finne informantene til intervju.

3.1.4 Beskrivelse av utvalget og eksisterende kilder

Etter at rektorene ved skolene hadde rekruttert informanter, hadde jeg syv informanter til intervju fordelt på to ungdomskoler. Målsettingen var å ha med fem informanter i undersøkelsen, og derfor avtalte jeg med rektor ved en av skolene om å gjennomføre de to første intervjuene som prøveintervjuer. Jeg understreket i den forbindelse verdien av prøveintervjuene, og at de hadde en viktig funksjon for resten av undersøkelsen. Informantene ble ikke informert om at de to første intervjuene fungerte som prøveintervju. Rektor hadde ingen innvending mot å foreta prøveintervjuer, men uttrykte forståelse for verdien av prøveintervjuene. I ettertid viste det seg at ett av de to prøveintervjuene fungerte meget godt og ga viktig informasjon. Jeg valgte derfor å ta det med som en del av intervjuundersøkelsen. Jeg endte da opp med seks informanter i stedet for fem som var utgangspunktet. Fire jenter og to gutter, hvorav to fra niende og fire fra tiende klassetrinn. Økningen fra fem til seks informanter ble godkjent av NSD.

I tillegg til intervjuene brukte jeg mye tid på å finne relevant forskning og teori om nettmobbing. Dette opplevde jeg som tidkrevende med tanke på at det er lite forskning å støtte seg på fra Norge samt at teoriutvalget er begrenset. Jeg måtte i første rekke forholde meg til forskning og teori fra USA, men har i tillegg funnet frem noen undersøkelser gjort i Norge gjennom Medietilsynet og Microsoft.

3.1.5 Utvikling og utprøving av intervjuguide

Intervjuguiden ble utviklet med utgangspunkt i problemstillingen. I tillegg ble intervjuguiden utviklet ut ifra det jeg leste om forskning og teori om nettmobbing. Jeg fant i dette materialet interessante fakta og problemstillinger om nettmobbing, som jeg vurderte ville bidra til å stille viktige og riktige spørsmål i intervjusituasjonen og samtidig belyse min problemstilling. Kvale (2001) viser til tre spørsmålsstillinger når

en intervjuundersøkelse skal forberedes. Det er **hva, hvorfor og hvordan**. **Hva** viser til den forkunnskapen jeg har for å studere emnet. **Hvorfor** viser til en klargjøring av formålet med studien. **Hvordan** viser til den innhentede kunnskapen om intervju teknikker og analyse, og hvilken man velger for få økt kunnskap om emnet man studerer. Jeg har i mine forberedelser og bearbeiding til intervjuer forsøkt å følge Kvale's (2001) tre spørsmålsstillinger, da jeg finner spørsmålene relevante for intervjustudien.

Intervjuguiden er utarbeidet som en grovskisse som forteller hvilke hovedspørsmål jeg ønsker få svar på fra informantene. Jeg har stort sett fulgt intervjuguiden i den rekkefølgen spørsmålene er satt opp, men med oppfølgingsspørsmål, inngående spørsmål og indirekte spørsmål tilpasset den enkelte informant. Intervjuguiden er vedlagt oppgaven.

3.1.6 Prøveintervju

Dalen (2004) understreker at det er nødvendig å foreta prøveintervjuer for å teste seg selv som intervjuer og for å få testet ut intervjuguiden. Prøveintervjuene bidro til at jeg kunne sjekke om spørsmålene i intervjuguiden fungerte, og eventuelt endre på spørsmålsstillinger hvis nødvendig. Etter at prøveintervjuene var over så jeg det nødvendig å justere noe på spørsmålene i intervjuguiden, men opplevde at spørsmålene stort sett fungerte godt. Prøveintervjuene fikk meg først og fremst til å tenke igjennom hvordan jeg stilte spørsmålene og hvordan min rolle som intervjuer fungerte. Jeg brukte prøveintervjuene til å være kritisk ovenfor meg selv med tanke på hvordan jeg stilte spørsmål, måten jeg satt på, måten jeg gav tilbakemeldinger på, og hvor oppmerksom jeg var på den informasjonen jeg fikk. Som tidligere nevnt fungerte det ene prøveintervjuet så godt at det ble med som en av seks intervjuer til analyse. Det andre prøveintervjuet var mer krevende og gav meg noen svar på hvordan jeg hele tiden må være forberedt på det uforutsette. Informanten fremsto som utrygg og usikker på seg selv noe jeg ikke var godt nok forberedt på, og som bidro til at jeg ble usikker og utrygg. Informanten hadde korte svar på spørsmålene jeg stilte, og jeg ble usikker på hvordan jeg skulle stille oppfølgingsspørsmål for å få bedre flyt

og mer informasjon ut av samtalen. I etterkant av det andre prøveintervjuet gikk jeg igjennom intervjuet på nytt for se om det var ting jeg kunne gjort annerledes, og for å være bedre forberedt til hovedintervjuene skulle starte. Jeg måtte med andre ord forberede meg på at intervjuene ville ha forskjellig karakter avhengig av informantene. Det andre prøveintervjuet fikk meg til å innse at jeg ikke var godt nok forberedt på at intervjuene kunne stoppe opp, og at jeg derfor måtte være mer konsentrert og fokusert når hovedintervjuene startet.

3.1.7 Intervjuprosessen

Kvale (2001) hevder at de første minuttene i en intervjusituasjon er avgjørende for hvordan resten av intervjuet utvikler seg. Det er av den grunn viktig å få en god start både for informanten og intervjuer. Når man skal intervju barn/ungdom er det en fordel å ha tenkt igjennom hvordan man etablerer en god kontakt. Dalen (2004) understreker viktigheten av at intervjueren er godt forberedt når man intervjuer barn. Jeg brukte derfor litt tid på å forklare hva vi skulle igjennom med tanke på tema, pauser som oppstår, saker det er vanskelig å snakke om, hvordan anonymitet ivaretas, krav fra NSD, oppbevaring av lydopptak, sletting av lydopptak og så videre. Målet var å ufarliggjøre intervjusituasjonen slik at informantene følte at de var i en situasjon hvor de kunne være seg selv og snakke fritt. Informantene ble gjort oppmerksom på at de kunne stille spørsmål underveis hvis det var noe de lurte på. Dalen (2004) viser til betydningen av å ha god kjennskap til barn og hvordan barn kommuniserer. Jeg har lang erfaring i å kommunisere med barn etter mange år som førskolelærer, noe jeg opplevde som nyttig i kommunikasjonen med informantene.

Intervjuene startet med litt om tidsbruk og hvilke nettsteder informantene foretrakk før jeg gikk på spørsmål om nettmobbing. I følge Dalen (2004) er det viktig at man i innledningen av et intervju bidrar til å få informantene til å føle seg avslappet og vel før man går inn på de sentrale temaene. Spørsmål om tidsbruk og nettsteder var viktige spørsmål, men også godt egnet til å få informantene i tale før man gikk over til hovedtema. Før jeg gikk videre til spørsmål om nettmobbing ble alle informantene presentert for en definisjon av hva nettmobbing er.

Etter at intervjuene var over gikk jeg i gjennom intervjuprosessen med informantene, for å høre om hvordan de opplevde intervjuene. Jeg spurte dem om det var noe de ønsket å legge til, noe de savnet, om de ønsket å høre igjennom lydopptaket, om de opplevde spørsmålene som vanskelig, om de fikk spørsmål de opplevde som ubehagelige og så videre. Jeg avsluttet med å minne dem om hvordan lydopptakene blir oppbevart og når de blir slettet. Kvale (2001) viser til viktigheten av å informere både før og etter et intervju er foretatt (briefing og debriefing). Samtlige informanter uttrykte at de synes det var gøy og spennende å ha vært med på intervju undersøkelsen.

3.1.8 Transkribering av intervjuer

Etter at intervjuene var foretatt begynte jeg umiddelbart å transkribere intervjumaterialet. Jeg foretok intervjuene ved hjelp av en harddisk basert lydopptaker og overførte lydsporene direkte inn på en Mac. Lydfilene ble transkribert fortløpende ved at jeg kunne ha lydfilene åpne samtidig med at jeg skrev ned det som ble sagt. Dette var en tidkrevende prosess. Etter at transkriberingen var ferdig satte jeg på lydopptakene, og lot det transkriberte materiale ligge foran meg på skjermen. På den måten kunne jeg følge teksten sammen med hva informantene sa på lydopptakene. Ved feil i transkriberingen kunne jeg stoppe lydopptaket og rette opp umiddelbart. Hvert lydopptak er blitt gått igjennom flere ganger for sikre at transkriberingen har blitt så eksakt som mulig.

3.2 Vitenskapsteoretisk bakgrunn

3.2.1 Hermeneutikk

Hermeneutikken har som utgangspunkt å fokusere på et dypere meningsinnhold i en tekst. Hermeneutikken dreier seg om å tolke teksten på en hensiktsmessig måte. I følge Tove Thagaard (2003) legger hermeneutikken vekt på at det ikke finnes en egentlig sannhet, men at man kan tolke fenomener på ulike nivå. Man forstår meningen i lys av den sammenhengen den fremstår i og delene i forhold til helheten. Hermeneutikken er læren om tolkning. I følge Odd Wormnæs (2008) er hermeneutikk

som virksomhet å komme frem til gode begrunnelser for tolkning, meningsutlegging og forståelsesutlegging av meningsformidlende materiale.

3.2.2 Forståelse

I følge Wormnæs (2008) fremstår den forståelsen man har av et fenomen på bakgrunn av en forforståelse. Når jeg som forsker møter informantene i en intervjusituasjon har jeg med meg en forforståelse av fenomenet. Jeg har bevisst eller ubevisst gjort meg opp noen tanker om hva jeg kommer til å møte i intervjusituasjonen. I følge Dalen (2004) er det viktig å forsøke å holde igjen sin forforståelse slik at det åpner opp for en størst mulig forståelse av informantenes opplevelser og uttalelser. Når jeg skal bearbeide og analysere funnene jeg har gjort, vil forforståelsen jeg har innvirke på hvordan jeg tolker det informantene har fortalt. Det er viktig at jeg i så stor grad som mulig innehar en bevissthet om min egen forforståelse. På den måten vil jeg kunne være mottakelig for å se muligheter med tanke på å finne frem ny teori, for å underbygge det informantene forteller. En bevissthet om forforståelse vil også kunne gi rom for å begrense en eventuell forutinntatthet i møte med informantene. I følge Wormnæs (2008) retter tolkeren seg tolkende mot et meningsformidlende materiale, og forskeren har en spontanforståelse av dette materialet. Jeg som forsker har nå mange muligheter for hvordan jeg skal tilnærme meg materialet. Hvordan jeg velger å tolke materiale avhenger av hvilke perspektiver jeg velger. Ved å lese igjennom intervjumateriale flere ganger er det en mulighet for at jeg vil kunne finne nye teoretiske innfallsvinkler til tolkningene av mine funn. Dette vil kunne åpne opp for en ny forståelse av det informantene forteller meg om fenomenet nettmobbing. I denne konteksten har jeg i følge Wormnæs (2008) inntatt et mottakerperspektiv og tolker materialet slik en mottaker tolker det. I min forskning blir det meget viktig å få frem det Wormnæs (2008) kaller for avsenderperspektivet. Jeg må i den sammenheng søke få frem hva informantene sier om fenomenet nettmobbing ved mine fremstillinger og tolkninger av funn. Den pedagogiske og spesialpedagogiske bakgrunnen jeg har er også med på å danne min forforståelse og forståelse, og påvirker måten jeg tolker funnene på.

3.2.3 Fenomenologi

Fenomenologi er læren om det som viser seg, det erfarte (Wormnæs 2008). En fenomenologisk studie forsøker å beskrive hvordan informanter opplever sin livsverden i forhold til et fenomen. Man forsøker i følge John W. Creswell (2007) å finne ut hvilke fellesopplevelser deltakerne i en studie har av et fenomen. I følge Thagaard (2003) er det den subjektive opplevelsen som er utgangspunkt for fenomenologien, hvor man søker å få en forståelse for den dypere mening i en persons erfaringer. I denne oppgaven har jeg valgt å se fenomenet nettmobbing i lys av blant annet fenomenologi. Jeg ønsker som forsker å ta del i en livsverden jeg kjenner lite til, ved å få tak i hvordan ungdommen opplever dette fenomenet. En målsetting ved en fenomenologisk tilnærming er i følge Creswell (2007) at den som leser rapporten skal sitte igjen med en bredere forståelse av hvordan et fenomen oppleves sett fra informantens ståsted. Det handler med andre ord om å forstå andres livsverden.

3.3 Redegjørelse for analysearbeidet

I arbeidet med analysen er målet å trekke ut og bearbeide den informasjonen man trenger for å besvare problemstillingen. Prinsippene innenfor hermeneutikken, ved å forstå delene i lys av helheten og helheten i sammenheng med delene, var sentralt i arbeidet med analysen. Jeg ønsket å høre hvilke erfaringer og opplevelser den enkelte informant hadde med nettmobbing, for å kunne se helheten i det informantene samlet sett fortalte om nettmobbing. På den måten ville jeg kunne finne likheter og ulikheter i datamaterialet som ville bidra til å øke forståelsen for hva nettmobbing er, og i tillegg være til hjelp med å besvare problemstillingen. Resultatene av analysen er fremstilt og presentert ved hjelp av sentrale kategorier og illustrerende sitater. Kategoriene skal få frem viktige mønstre og fellestrekk i materialet, og bidrar til å systematisere datamaterialet i helhetlige tematiske områder. Kategoriseringen er gjort med utgangspunkt i det innsamlede datamaterialet, og dels med utgangspunkt i problemstillingen. På denne måten har dannelsen av kategorier skjedd gjennom en

kombinasjon av en induktiv og en deduktiv tilnærming (Befring 2007). Dalen (2004) kaller kombinasjonen av en induktiv og deduktiv tilnærming for abduksjon.

Jeg foretok en grundig gjennomgang av hvert intervju for å finne mønstre og fellestrekk i datamaterialet som kunne bidra til å danne sentrale kategorier. Jeg valgte å dele kategoriene inn i fire hovedkategorier. Etter at jeg fant frem til hovedkategoriene begynte jobben med å finne passende underkategorier til hver hovedkategori. Underkategoriene fant jeg frem til i svarene informantene gav, og det var viktig at underkategoriene også bidro til å besvare problemstillingen.

Kodingen jeg foretok ble gjort uten dataprogrammer og var meget tidkrevende. Jeg lagde mitt eget kodingssystem ved bruk av ulike fargekoder til de forskjellige kategoriene. På den måten ble det enklere å sette inn informantenes uttalelser på riktig sted i de ulike kategoriene.

Fenomenologien har også vært en del av analysen. Jeg har forsøkt å se nettmobbing i et fenomenologisk perspektiv. Det vil si at jeg har søkt å få frem livsverdenen til informantene via analysen og gjennom det Creswell (2007) betrakter som to viktige og overordnede spørsmål innenfor fenomenologi: Hva har du opplevd i forhold til fenomenet og hvilken situasjon har påvirket din opplevelse av fenomenet? De fenomenologiske spørsmålene som Creswell (2007) stiller har vært sentrale spørsmål i intervjusituasjonen og i arbeidet med analysen.

3.3.1 Validitet og Reliabilitet

I mine undersøkelser om nettmobbing har jeg forsøkt å fremstille det jeg har funnet på en måte som gjør at det oppfattes troverdig hos den som leser. Jeg har i størst mulig grad søkt å unngå feilinformasjon, som vil kunne påvirke de resultatene jeg kommer frem til på en negativ måte. I den sammenheng står kravet om validitet og reliabilitet i forskningen sentralt. Dalen (2004) mener at man innenfor kvalitativ forskning bør behandle problemstillinger som omfatter validitet og reliabilitet, men at man bør endre bruken av terminologi i forhold til det som brukes i kvantitative undersøkelser. Lincoln og Guba (1985) referert i Dalen (2004) har fjernet begrepet

validitet i kvalitative studier til fordel for begrepene troverdighet, overførbarhet, pålitelighet og bekreftbarhet. Kvale (2001) har valgt å beholde begrepet validitet, reliabilitet og generaliserbarhet ved å konseptualisere begrepene slik at de passer inn i den kvalitative forskningen. Kvale (2001) har laget et system for validering i syv stadier tilpasset intervjustudier som omfatter: 1. Tematisering, 2. Planlegging, 3. Intervjuing, 4. Transkribering, 5. Analysering, 6. Validering, 7. Rapportering. Jeg har forsøkt å følge de syv stadiene i mitt forskningsprosjekt for å sikre validiteten, ved å gi grundig redegjørelse for prosessen fra valg av tema til ferdig rapport.

I intervjustudien jeg foretok blir spørsmålet i hvilken grad min forskning bidrar til å beskrive fenomenet nettmobbing på en troverdig måte når man skal vurdere validiteten. Problemstillingen jeg har valgt står derfor sentralt når validiteten skal vurderes. Har mine funn bidratt til økt kunnskap om fenomenet nettmobbing og har funnene bidratt til å svare på problemstillingen? Gjennom analysen har jeg forsøkt å få frem så tykke beskrivelser som mulig av det informantene fortalte om nettmobbing, samt å underbygge det informantene fortalte gjennom å vise til forskning og teori om fenomenet nettmobbing. Tykke beskrivelser fra informantene vil i følge Dalen (2004) bidra til å styrke validiteten.

Utgangspunktet jeg hadde for å studere fenomenet nettmobbing var et ønske om økt kunnskap og innsikt i hva nettmobbing innebærer. Avisartikler og nettartikler jeg hadde lest bidro til en økt interesse for å finne ut mer om hva fenomenet nettmobbing innebar. Kunnskapen jeg hadde før jeg gikk i gang med intervjustudiene var begrenset, ikke minst med tanke på hva ungdommen selv har å si om nettmobbing og hvordan det foregår. I følge Dalen (2004) er det viktig at forskeren gir uttrykk for sin tilknytning til fenomenet som skal studeres med tanke på validiteten. På den måten kan leseren vurdere om min rolle som forsker har påvirket tolkningen og fremstillingen av hva informantene forteller.

Reliabilitet dreier seg i følge Edvard Befring (2007) om graden av målpresisjon og i hvor stor grad resultatene er stabile og presise. I prinsippet skal reliabiliteten i en studie medføre at en annen forsker skal kunne finne de samme resultatene dersom

undersøkelsen ble utført på nytt. Innenfor kvalitativ forskning er dette vanskelig å oppnå. Jeg har forsøkt å ha så grundige beskrivelser som mulig av hva jeg har gjort for å ivareta reliabiliteten. Det vil innebære at jeg har forsøkt å beskrive så godt det har latt seg gjøre hvordan jeg har tolket informantenes uttalelser, samt analysemetodene jeg har brukt. Ved å beskrive så nøyaktig som mulig prosessen ved intervju og analyse så øker muligheten for at en annen forsker ville kunne gjennomføre et tilsvarende intervjustudie og få liknende resultat.

3.3.2 Generalisering

Det er nærmest umulig å generalisere svarene jeg fikk i undersøkelsen til en større populasjon, til det er utvalget for lite. Innenfor kvalitativ forskning søker man å bruke begrepet generalisering på en annen måte enn i kvantitativ forskning. Kvale (2001) har beholdt begrepet generalisering og har i likhet med validitet og reliabilitet valgt å konseptualisere begrepet for at de skal passe inn i kvalitativ forskning. I følge Kvale (2001) kan man bruke begrepet analytisk generalisering for å få svar på i hvilken grad funnene i en studie kan brukes som en veiviser for hva som kan komme til å skje i en annen situasjon. Dette baserer seg på en analyse av likheter og forskjeller mellom de to situasjonene. Når forskeren gjør argumentene eksplisitte bidrar forskeren til at leseren selv kan bedømme generaliseringens troverdighet og holdbarhet (Kvale 2001). I min forskning har jeg forsøkt å bidra til økt forståelse for fenomenet nettmobbing ved å vise til tykke beskrivelser og tolkninger av hva informantene har fortalt, samt relevant forskning og teori om nettmobbing. Dette vil bidra til at leseren kan bedømme om mine funn er troverdige med utgangspunkt i en analytisk generalisering.

3.3.3 Etikk

I følge Kvale (2001) er det tre sentrale etiske regler man som forsker bør ta hensyn til når man skal forske på mennesker. De tre etiske reglene er: Informert samtykke, konfidensialitet og konsekvenser. Kravet om konfidensialitet har høy prioritering noe jeg la stor vekt på ovenfor informantene, foreldre og skolen. Det vil si at ingen navn

ville komme frem i oppgaven, og at målet var i så stor grad som mulig å unngå at man blir gjenkjent ved å lese oppgaven.

Informert samtykke fra foreldre og informanter ble innhentet skriftlig. Jeg informerte om rutiner rundt lagring og sletting av lydbåndopptak i informasjonsskrivet og i samtaler med rektor og informanter. Jeg gjorde det klart at informantene når som helst kunne trekke seg fra intervjuene. Rektor og informanter er informert om at behandling av personopplysninger er meldepliktig til NSD, og at NSD har godkjent søknaden.

Jeg har i så stor grad som mulig forsøkt å unngå at informantene og gruppen de representerer vil bli skadelidende av min forskning. Konsekvensene av intervjustudien er nøye vurdert fra min side.

Jeg la også vekt på at min tilstedeværelse skulle tones ned i intervjusituasjonen. I følge Thagaard (2003) er det viktig at forskeren bestreber seg på å gjøre seg så ubemerket i intervjusituasjonen som mulig. Jeg har i møte med informantene forsøkt å ha et bevisst forhold til at det er informantene som står i sentrum, ved å la de fortelle sin historie uten for mange avbrytelser.

4. PRESENTASJON OG DRØFTING AV RESULTATER

4.1 Innledning

I dette kapittelet vil jeg presentere resultatene fra analysen av intervjuene jeg foretok. Jeg har valgt å organisere presentasjonen gjennom fire sentrale hovedkategorier. Hver hovedkategori har en eller flere underkategorier. Hovedkategoriene og underkategoriene er valgt på bakgrunn av hva jeg så som relevant for å kunne besvare problemstillingen, med utgangspunkt i det informantene fortalte. Intervjuguiden har også bidratt til å finne frem til kategorier. Det informantene forteller er gjengitt slik de fortalte det og er på den dialekten de bruker. Jeg har valgt å presentere resultatene fra intervjuene i følgende fire hovedkategorier:

4.2 Tidsbruk og nettsteder	4.3 Informantenes selvopplevde nettmobbing	4.4 Nettet som mobbearena - Hvorfor bruker man nettet til å mobbe andre?	4.5 Hvilke nettsteder foregår mobbingen på?
-----------------------------------	---	---	--

Hovedfokuset vil være rettet mot hva informantene forteller om nettmobbing. Det er informantenes historier som er grunnlaget for analysene. Hvert hovedkapittel avsluttes med en oppsummering og drøfting.

4.2 Tidsbruk og nettsteder

For å sette nettmobbing i et større perspektiv har jeg valgt å se på hvor mye tid ungdommene bruker på nettet, samt hvilke nettsteder de tilbringer mest tid på. Det vil være med på å belyse den totale nettbruken hos informantene med tanke på hvor de er på nettet, og hvor ofte de er på nett når man senere skal forstå fenomenet

nettmobbing. Jeg spurte informantene om hvor mye tid de bruker på nettet hver dag og svarene jeg fikk viser at det går med mye tid til å surfe på nett. Det kan illustreres ved et sitat fra en av informantene:

”Jeg sitter ganske mye på nettet, egentlig hele tida... det er litt sånn hvis du sitter på nettet så klarer du ikke å logge deg ut for da må du gjøre deg ferdig med det du gjør og sånn.... så da kan jeg kanskje sitte der en sånn 3-4 timer om dagen. Jeg føler at jeg bruker nettet veldig mye, jeg har jo ikke egentlig så mye å gjøre for jeg går ikke på noe sport eller idrett eller sånt så da blir det jo til at man sitter der og jeg har ikke noen søsken som tar oppmerksomhet eller noen ting så da.... så jeg tror at jeg sitter der veldig lenge”.

Det informanten sier kan forstås som at man er klar over at man bruker en del tid på nettet, men at det er en integrert del av hverdagen og noe man ønsker å bruke tid på. Svarene de andre informantene gav viser samlet sett at de tilbringer mye tid på nett med noe variasjon i antall timer. Tidsbruken informantene tilbringer på nett avhenger av andre gjøremål, men har høy prioritet.

Man er ikke avhengig av å bruke pc for å tilbringe tid på nett. Det er mulig å være på nett via mobiltelefon. En av informantene brukte mobiltelefonen til å surfe på nett.

Hun sa følgende om sitt tidsbruk og bruk av mobiltelefon:

”Omtrent hver dag. Jeg er på data`n en dag i uka da men jeg har mobil så jeg er på nett med mobilen fordi vi har ikke internett hjemme så jeg bruker det hos pappa og der er jeg en dag i uka så da er jeg på da.... så da er det noen timer om dagen kanskje..... ja.... men jeg er ikke på sånn hele tida men jeg går på og så går jeg av også venter jeg noen timer og så går jeg på igjen liksom og er på litt og så går jeg av igjen”.

Dette viser at teknologien gir muligheter for å bruke tid på nett selv om man ikke har en pc i nærheten, og at man i praksis kan koble seg på nettet uansett hvor man måtte oppholde seg.

4.2.1 Tidsbruk blant ungdom generelt

Jeg spurte informantene om hvor mye tid de tror ungdom på deres alder generelt bruker på nettet. Informantene mente at ungdom generelt brukte like mye tid som dem selv eller mer. En av informantene sa dette om tidsbruk blant ungdom generelt:

”Nei sånn ca like mye kanskje, i alle fall venninnene mine og kanskje litt mer å. Jeg vet jo at guttene sitter ganske mye å spiller spill og sånn, så det blir vel ganske mye på de å”.

Informantene mente samlet sett at tidsbruken blant ungdom generelt lå på det samme som dem selv og i noen tilfeller litt mer. Det kan se ut som at man mener nettspill bidrar til økt tidsbruk på nett, og at nettspill er en noe gutter bruker mer tid på en jenter noe flere av informantene påpekte.

4.2.2 Hvilke nettsteder tilbringer informantene og ungdom generelt mest tid på?

Blant informantene viste det seg at de tilbrakte tid på stort sett de samme nettstedene. Nettsamfunnene er i klart flertall når det gjelder hvor informantene oppholder seg på nettet. Det kan illustreres ved et sitat:

”Nettby, Facebook og MSN..... det er de jeg er mest inn på for å si det sånn da, hvis ikke så bruker jeg musikk programmer for å laste ned musikk på..... det er det eneste jeg bruker, jeg er ikke på så mange andre sider tror jeg.... ikke som jeg kommer på nå iallefall”.

Samlet sett viser informantenes uttalelser at det er Nettby, Facebook og MSN som er de nettstedene man foretrekker og hvor de tilbringer mye tid. Det kan virke som ungdom foretrekker de samme møteplassene på nett, og ønsker å være der jevnaldrende er.

Når det gjaldt hvilke nettsteder ungdom generelt bruker tid på så sier informantene stort sett at det er de samme nettstedene de selv bruker som gjelder for ungdom generelt, med hovedvekt på Facebook, Nettby og MSN. Dette kan beskrives ved et sitat fra en av informantene:

”Facebook er uten tvil nå..... asså jeg synes at dette året her og i fjor så har Facebook skikkelig tatt over..... så Facebook og MSN er egentlig det som blir brukt mest..... Nettby har blitt sånn tidsforbrukssted egentlig.....”

Dette kan forstås som at ungdom følger trender og at Facebook er det mest populære nettsamfunnet blant ungdom i dag. Dette bekreftes fra de andre informantene.

4.2.3 Hva er det med de nettstedene du nevner som får deg til å bruke tid på dem?

Informantene oppgir stort sett de samme grunnene for hvorfor de bruker tid på MSN, Nettby og Facebook. Det kan illustreres ved et sitat:

”Jeg har noen venner på MSN og det er noen av dem som ikke har Nettby eller de X vennene mine de har ikke Nettby eller Facebook, og det er sånn at jeg går på MSN og prater med dem om hva som skjer, hva er det de gjør og masse sånn.”

Det informantene sier kan tyde på et behov for å holde kontakt med venner og kjente, noe som var felles for alle informantenes begrunnelse for valg av nettsted. Blant informantene kan det se ut til at man velger nettsteder basert på nettstedets popularitet hos ungdom generelt, noe som kan illustreres ved en uttalelse fra en av informantene:

”For det første så er alle venna mine der, og de fleste bare legger ut bilder og alt sånn og da kan du se på litt hva som har skjedd i tida og... hva folk har gjort”.

Det informantene sier kan tyde på at man blant ungdom ønsker oversikt over hva andre ungdommer holder på med, samt muligheter for å dele informasjon som bilder og annet materiale via nettet. Det ble blant informantene understreket at nettstedene bidro til at man ble kjent med andre ungdommer, og at man opprettholdt vennskap og skaffet seg nye venner.

4.2.4 Oppsummering og drøfting

Informantene oppgir at de bruker mellom to og fem timer hver dag på nettet. Det vil si at de bruker et sted mellom 14 og 35 timer i uka på nett. I følge Kowalski et al. (2008) viser forskning at nettbruken blant barn og unge er økende og at ungdom tilbringer mye tid på nett. Når man vet at nettilgang og bredbåndshastigheter øker i omfang samt at stadig flere nettsamfunn dukker, så er sannsynligheten stor for at gjennomsnittlig tidsbruk vil øke ytterligere i årene som kommer. I følge Medietilsynet (2008) så viser ”**trygg bruk**” undersøkelsen at den gjennomsnittlige tidsbruken blant norske barn og unge ligger på 2 timer pr dag frem til man er 17 år,

og at den øker til 2,5 timer pr dag i aldersgruppen 17 til 18 år. Dette bekreftes i undersøkelsen foretatt av Microsoft (2009).

Når det gjelder informantenes oppfatning av tidsbruk hos ungdom generelt så mener de at den ligger på samme nivå som dem selv og noen tilfeller høyere. Noen av jentene mente at gutter spiller mer nettbaserte spill og at guttene av den grunn tilbrakte mer tid på nett. Det noen av jentene sier om gutter og nettspill stemmer med det Willard (2007) sier om at forskning viser at de mest populære nettaktivitetene hos gutter er spill, og at man vet at nettbaserte spill er tidkrevende.

Når det gjelder tidsbruk på nett blant informantene og ungdom generelt er det viktig å forstå nettet som en integrert del av ungdommens hverdag. Nettet er en stor del av deres liv. Det er noe vi som ikke er oppvokst med nettet fort kan glemme.

Når det gjaldt hvilke nettsteder informantene og ungdom generelt bruker tid på så var det stort sett de samme nettstedene som ble nevnt fra alle informantene. Alle jentene i min undersøkelse oppgir MSN, Facebook og Nettby som de nettstedene de tilbringer mest tid på. Blant guttene har begge MSN, mens en foretrekker Facebook og den andre foretrekker Nettby. I tillegg oppgir fire av seks informanter at de laster ned musikk å oppdaterer seg på musikk via You Tube etc. I følge Willard (2007) er nettsamfunnene skreddersydd for unge mennesker på grunn av muligheten for å kommunisere med hverandre, samt å dele informasjon på ulike måter blant annet gjennom bilder, film og annet. Dette fremhever informantene som en viktig grunn til at nettsamfunnene er de stedene på nettet de foretrekker. Det er her de kan treffe likesinnede og kommunisere uten å være overvåket av voksne (Willard 2007).

Undersøkelser fra The Pew Internett and American Life Survey (2008) viser at nettsamfunnene er steder hvor ungdom ferdes ofte og hvor nær 60% har egne profiler og at jenter bruker nettsamfunnene i større grad enn gutter. Det kan se ut som om nettsamfunnene har høy prioritet også blant norsk ungdom.

Det er to områder som går igjen ut i fra det informantene sier om hvorfor de tilbringer tid på de nevnte nettsteder. Det ene er muligheten til å kommunisere og det andre er vennskap. Det informantene sier om vennskap har to sider. Det ene er å opprettholde

vennskap til eksisterende venner og det andre er å få nye venner på nettet. I tillegg er informantene opptatt av å følge med på hva ungdom på deres alder foretar seg og mener derfor at nettsamfunnene bidrar til å gi dem oversikt over hva som skjer. Dette stemmer med hva Swinford (2006) sier i Kowalski et al. (2008) om at nettsamfunnene er "a window on youth culture" (Kowalski et al. 2008 s 53). Informantene er også opptatt av muligheten til å kommunisere med andre i ulike miljø, uten at det nødvendigvis er knyttet opp mot vennskap. Det kan i like stor grad handle om å dele interesser eller få ny informasjon om ting som opptar dem.

4.3 Informantenes selvopplevde nettmobbing

Undersøkelsen viste at noen av informantene hadde opplevd nettmobbing, mens alle informantene kjente andre ungdommer som hadde opplevd nettmobbing. Eksempler på egenopplevd nettmobbing hos informantene kan illustreres ved følgende sitat:

".....hu gikk på X og jeg gikk på X i åttende klasse og så begynte vi å krangle skikkelig og sånn og så begynte hu å få med flere og flere og så endte det med at hu begynte å legge ut falske rykter om meg om at det jeg var så laus og at det jeg var så stygg og feit og alt det der.....så var det noen på X som hadde lagt ut rykte om at det jeg liksom hadde hatt meg med en gutt da... og så hadde han... ja masse sånn der... og så hadde dem lagt grupper på nett om det og sånn og så det var jo ikke sant i det hele tatt dem ryktene.... og folk liksom trodde på det... så tenkte jeg sånn at dem kan jo kanskje sette seg i situasjonen sjøl og tenke hvordan jeg hadde det...jeg klarte jo ikke å være å være på skolen, jeg måtte dra hjem fra skolen og dem kan jo tenke seg hvor ille det er når sånt skjer da.... dem tenker jo ikke så langt når dem setter ut rykter og da kan dem kanskje spørre den personen dem setter ut rykter om ...er det sant er det riktig sånn, i stedet for å bare spre det spre det spre det.... for det ender jo med at den som det blir satt ut rykter om ikke får så mange venner til slutt da.... og det er jo... ja..."

Informanten viser at det hun opplevde gikk inn på henne, og at nettmobbingen fikk konsekvenser for skolehverdagen. Det må anses som alvorlig når man føler seg tvunget til å gå hjem fra skolen basert på rykter satt ut på nett. Det hun sier viser også at hun er redd for å miste venner som en konsekvens av nettmobbing, noe som kan være en skremmende tanke for en tenåring. Det kan også ses på som en frykt for å miste sin sosiale status i gruppa. Det å bli beskyldt for å være "lett på tråden" via nettet er bekymringsfullt, og kan få store konsekvenser for den det gjelder. Det

informanten sier kan tyde på at behovet for å skolere barn og unge i hvordan man opptrer på nett er nødvendig.

En av de andre informantene kunne fortelle sin historie hvor det som kan se ut som en krangel går over til å bli personlige angrep, hvor blant annet hudfarge blir brukt mot informanten. Dette kan beskrives ved et sitat fra informanten:

”.....det var noe med at det... jeg vet ikke hvordan det kunne skje men...plutselig så var det en jente som var liksom sur på meg.... hu bare sendte at jeg er sur på deg og så spurte jeg om hvorfor er du det og hva er det jeg har gjort for at du er sur på meg.... og hun sier at du tar alle vennene mine fra meg, og jeg bare hva er det jeg gjør for å ta alle vennene dine fra deg...jeg hilser jo på deg og jeg hilser på vennene dine.... og hun bare ”ja men du er mye mer populær enn det jeg er”..... så jeg sa bare at ikke la den der sjalusien komme imellom oss.... for jeg synes at du er ei ganske grei jente til at du vil prøve å utsette meg for noe stygt... og da ble hun bare veldig sur å begynte å sette ut rykter om meg og begynte å kalle meg opp for hudfargen min å..... så jeg sa bare kall meg opp for hudfargen min jeg er ganske stolt av å være den jeg er... og jeg vet at jeg er fra X og du er sikkert norsk men akkurat nå så bryr jeg meg ikke om hva du sier.... så sa jeg at jeg må gå og sa ha det med et smileffjes og hu bare.... alt det.. alt....etter at jeg alt jeg har sagt stygt om deg så sender du meg bare et smil.... Ja jeg vil ikke ha noen problemer mellom oss..... også når jeg kom på skolen så alle plutselig skikkelig rart på meg og sa ”herregud jeg trodde ikke du kunne være sånn”.

Det er grunn til bekymring når man begynner å bruke hudfarge som et argument mot en person, ikke minst med tanke på at de involverte er tenåringer. Det tyder på at det er behov for å lære barn og unge sosial nettkompetanse, og hvordan de forholder seg til hverandre på nettet. Det er grunn til å stille spørsmål om barn og unge forstår konsekvensen av det de skriver på nett før de trykker ”enter” på tastaturet. Det informanten sier viser at rykter beveger seg hurtig via ulike kanaler på nettet, og kan spres fort til mange. Man bør derfor tenke nøye igjennom muligheten for at en privat samtale kan bli videresendt til flere før man poster det man har skrevet.

4.3.1 Nettmobbing blant venner og kjente

Alle informantene i undersøkelsen hadde venner som var utsatt for nettmobbing. I noen av tilfellene ble informantene involvert i det som skjedde. Eksemplet viser

hvordan en venninne av informanten ble utsatt for nettmobbing og hvordan informanten ble involvert:

”Jeg har ei venninne som sendte ut upassende bilder av seg sjøl til en gutt og han begynte da og legge de ut på noen sider på Internett å.... på en betingelse at han da sendte de tilbake og at de skulle bli sletta med en gang, og det var da på en måte at etter hu hadde sendt det så tenkte hu at det har var ikke så lurt for det han er ikke den smarteste så..... og da sendte hu ei melding til meg midt på natta og sa at nå har jeg gjort noe dumt noe å det bildet er allerede sendt ut til hele byen, og når jeg da våkner midt på natta og har fått jævla mange meldinger om at det står vet du hva hu har gjort nå, og nå har jeg sett det bildet av X så det endte jo med at vi gikk inn på nettet, folk begynte jo å sende meldinger til a som a ikke kjente å, folk begynte å rope hore etter a når a gikk rundt i byen å inn på kjøpesentret å.... så det var jo så mye sånt så det er jo..... og hu er jo veldig sånn derre rolig å hu er sånn engstelig og hu bekymrer seg over alt, så hvis noen sier noe sånt så sier ikke hu noe tilbake, og når jeg da blir såpass irritert som jeg blir når folk går rundt å roper hore å... så det endte med at det var jeg som sto nede i gangen her å skreik for jeg syntes det var så barnslig av de som gikk forbi å begynne å snakke etter hu på en måte med en gang dem sto der.... så hu ble jo.... asså det ligger ute på nettet enda og vi har jo prøvd å slette det men det kommer alltid opp igjen for det jo noen som har det, så det er jo veldig vanskelig å fjerne sånn men hu får jo høre det i dag også å får meldinger av folk hun ikke kjenner å.....

Det er bekymringsfullt når barn og unge ukritisk poster eller videresender bilder av seg selv på nett eller via mobiltelefon. Vedkommende som sendte bildet angret etterpå men da er det ofte for sent, noe som tydelig kommer frem ved at informanten raskt fikk meldinger fra andre som hadde sett bildene av hennes venninne. Det viser at det er et behov for å lære barn og unge å være kritiske til hva slags bilder de sender fra seg og legger ut på nettet. Når venninnen mottar meldinger og får slengt hore etter seg når hun er ute i byen, kan det tyde på at det er et stort behov for å skolere barn og unge i å være kritiske til det de ser og leser på nett. Man kan ikke vite om bilder er manipulert eller om rykter er sanne. Eksemplet viser at bilder som blir lagt ut på nett kan bli liggende lenge, og kan brukes mot vedkommende ved en senere anledning.

4.3.2 Hvilke metoder for nettmobbing opplevde informantene og deres venner?

Informantene i undersøkelsen beskriver ulike metoder for nettmobbing de ble utsatt for, samt hvilke metoder venner og kjente ble utsatt for. Metodene er mange og varierte. Her er et eksempel fra en av informantene:

”.....hu begynte å si at jeg var ikke til å stole på å at jeg var så falsk og laus og alt sånn og da fikk hu bare flere og flere med på laget sitt og flere og flere mot meg”.

Det informanten her sier kan forstås som trakassering, men også ryktespredning som medfører at flere blir involvert i nettmobbingen. Ryktespredning og trakassering var samlet sett de metodene informantene beskrev oftest med tanke på hva de selv hadde opplevd, samt hva venner og kjente hadde opplevd.

En av informantene kunne fortelle om grov trakassering hvor hun i tillegg ble utsatt for grove trusler:

”som skriver til meg hore og du er så slem, du går å setter ut rykter om andre å, neste gang jeg ser deg så skal jeg komme å slå deg ned å...”.

En av de andre informantene fortalte at hun hadde en venninne som ble utsatt for trusler om vold via nettet. Det kan illustreres gjennom et sitat hvor informanten sier:

”Nei det var bare hu ene ja som begynte å si ifra til sine venner da om at dette har skjedd og sånn da og da begynner de å komme med trusler om at de skal banke hu og..... hvis hu gjør noe mer og sånn da”.

Det er grunn til bekymring når ungdom truer hverandre med vold på nettet. Trusler om vold via nettet kan forstås som en måte å vise makt på ovenfor andre, og må anses som en uakseptabel måte å kommunisere på. Det kan tyde på at man ikke tenker konsekvenser før man sender det man har skrevet. Det viser at ungdom kunne hatt behov for opplæring i hvordan man kommuniserer med andre på nettet. Det tyder på at foreldre, lærere, spesialpedagoger og andre bør sette seg inn i hva som foregår blant ungdom på nett for å øke sin kompetanse.

Noen av informantene kunne fortelle om hvordan bilder ble brukt til nettmobbing og hvordan bildene legges ut på nett uten godkjenning fra den som har blitt tatt bilde av. Sitatet viser et eksempel på nettmobbing via bilder:

”Ja det er jo noen som blir det liksom som jeg har sett da på Nettby og sånn hvis man legger ut noen bilder av det man liker da så har jeg sett at liksom at... de bildene har jo blitt lagt ut for et år sida.... flere år sida... og så er det hele tida noen som driver å kommenterer med stygge kommentarer da på det bildet”

Som nevnt tidligere er det bekymringsfullt hvordan bilder distribueres og legges ut på nett. Bilder kan i praksis bli liggende årevis på nett, og selv om de fjernes fra ulike nettsteder kan de ha blitt lastet ned på den enkeltes pc og tas frem igjen ved senere anledninger. Det informantene her sier kan forstås som at det ikke er uvanlig med negative og støtende kommentarer når barn og unge legger ut bilder av seg selv og ting de liker å holde på med. Det ble bekreftet fra noen av de andre informantene. Det viser igjen at barn og unge har behov for veiledning med tanke på hvordan de bør opptre på nett, og ikke minst med tanke på egen sikkerhet.

En av informantene fortalte hvordan en krangel mellom to venninner utviklet seg og flyttet seg til andre nettsteder:

”jeg har bare hørt at det er venninna mi mot en annen venninne av meg krangler via Facebook, MSN og Nettby og..... først skjedde det på Facebook... også plutselig så begynte de å si hvorfor kaller du meg det og det på Facebook og så plutselig gikk de på Nettby... og så gikk hu andre venninna mi på Nettby hu å og tok opp en annen venninne inn i krangelen og da ble de 3 mot 2 eller noe”....

Det informantene sier kan tyde på at ting utvikler seg fort, og at det kan flytte seg til andre nettsteder hvor flere blir involvert. Det ble understreket fra flere av informantene hvordan små krangler utviklet seg på nett, og flyttet seg til andre nettsteder. Ut i fra det informantene fortalte kan det virke som om dette foregår med jevne mellomrom. Diskusjoner og krangel på nett er uheldig da man mister muligheten til å se kroppsspråk og annet hos hverandre. Det er grunn til å stille spørsmål ved hvorfor små krangler på nett flytter seg til andre nettsteder og involverer en tredjepart. Det kan bety at barn og unge ikke klarer å sette grenser for

seg selv på nettet, men trenger hjelp til å forstå konsekvensene av det de skriver og hvordan de opptrer. Det kan virke som om man må lære barn og unge at empati også har en tenkende side.

4.3.3 Den følelsesmessige opplevelsen av nettmobbing

Informantene forteller i noen av tilfellene der de har opplevd nettmobbing at de fikk en følelsesmessig reaksjon på det de opplevde. En av informantene sa dette om hvordan hun følte nettmobbingen:

”og da ble jeg ganske lei meg men jeg ville ikke ta igjen tilbake, for hvis jeg bare tar igjen så blir det bare enda verre.... jeg var liksom lei meg men jeg prøvde å glemme det og så snakka jeg med læreren da og prøvde å si til han hva som hadde skjedd”

Det informanten sier kan forstås som en frykt for represalier hvis man tar igjen. Det kan også tyde på at det gjør følelsesmessig vondt å bli utsatt for nettmobbing. I tillegg tar informanten kontakt med en lærer, som kan tyde på et behov for å få hjelp til å takle den følelsesmessige opplevelsen.

En av de andre informantene fortalte at det hun opplevde skapte en følelsesmessig reaksjon som gjorde at hun ikke orket å gå på skolen og forklarte det på denne måten:

”Nei jeg tørte bare ikke for hu venninna mi er ganske sånn tøff..... så hu skremte meg ganske mye for jeg har sett hu flere ganger når hu har fått sånne greier på Internett så dagen etter så går a bort til en foran hele klassa liksom og det klarer ikke jeg å stå å krangle med ei foran hele klassa så da ble jeg hjemme”.

Dette kan forstås som en redsel for at venninnen kan ta igjen fysisk etter en hendelse på nettet. Når elever vurderer at det er tryggere å være hjemme fra skolen fordi man frykter represalier etter hendelser på nettet, så er det svært alvorlig og noe foreldre, lærere og andre bør vite slik at man kan få gjort noe med det. Samlet sett viste informantene til følelsesmessige reaksjoner som sint, irritert, forbannet, trist, lei seg, redsel og frykt når de beskrev sine opplevelser med nettmobbing.

4.3.4 Oppsummering og drøfting

Tre av fire jenter i intervjuundersøkelsen hadde opplevd å bli utsatt for nettmobbing. Når det gjaldt guttene i undersøkelsen så hadde ingen av guttene opplevd å bli utsatt for nettmobbing. I følge Kowalski (2008) så viser forskning at det er flere jenter enn gutter som både utfører og er offer for nettmobbing. Det er umulig å generalisere de kjønnsmessige forskjellene i undersøkelsen jeg foretok til en større populasjon, men det er interessant med tanke på hva Kowalski et al. (2008) sier om nettmobbing blant jenter og gutter. Hinduja og Patchin (2009) sier det samme og bekrefter at det ser ut til at jenter i større grad enn gutter deltar i nettmobbing, og at det kan ha en sammenheng med at jentene er mer verbale og at nettet passer bedre for jenter som mobbearena hvor man ikke har den fysiske delen av mobbingen.

Samtlige informanter kunne fortelle om eksempler hvor venner og kjente hadde opplevd nettmobbing. I tillegg fortalte informantene om at de flere ganger hadde sett eksempler på nettmobbing via bilder og tekst på de ulike fora der ungdom møtes. I følge Microsoft (2009) viser undersøkelsen de foretok at 17% av norske barn og unge hadde opplevd nettmobbing ofte, mens 33% hadde opplevd nettmobbing av og til. Det informantene forteller samt hva undersøkelsen fra Microsoft (2009) viser, gir grunn til bekymring og kan forståes som at nettmobbing er et problem man må ta på alvor å sette inn tiltak mot. Undersøkelsen fra Microsoft (2009) viser at Norge er på topp sammen med Danmark og Sveits når det gjelder opplevd nettmobbing individuelt eller i gruppe.

Når det gjelder metodene for nettmobbing informantene opplevde, var det fem metoder for nettmobbing som pekte seg ut. Ryktespredning, trakassering, trusler, det Willard (2007) kaller flaming (kortlevd krangel på nett) og nettmobbing via bilder. Ryktespredning og trakassering var de to metodene jeg fant oftest referert til blant informantene i undersøkelsen. Informantene beskriver noen hendelser som viser til det Willard (2007) forklarer som flaming. Denne metoden beskrives som en kortlevd krangel mellom to eller flere hovedpersoner og som inneholder støtende, uforskammet og vulgært språk, fornærmelser og noen ganger trusler. Trusler var en fjerde metode som noen av informantene og venner av informantene hadde opplevd.

Den siste metoden informantene fortalte om dreier seg om mobbing via bilder lagt ut på diverse nettsteder. Denne metoden kan relateres til det Hinduja og Patchin (2009) kaller Photoshopping. Photoshopping handler om manipulering av bilder via et bilderedigerings program for å få en person til å fremstå på en slik måte at de skjemmer seg ut. Bilder kan også brukes til nettmobbing uten å være manipulert men være tatt i sammenhenger hvor målet er å henge ut vedkommende. Det kan være bilder tatt av barn og unge i dusjen på skolen, bilder tatt på fester og i andre sammenheng for å fremstille personer på en slik måte at de kan latterliggjøres og dermed utsettes for nettmobbing fra andre personer. I de tilfellene hvor informantene beskrev bruk av bilder ble det ikke beskrevet som direkte manipulering av bilder, men bilder tatt i situasjoner som opplevdes brukt kun for å henge ut eller latterliggjøre personen på bilde. I følge Microsoft (2009) var 8% av de spurte villige til å poste bilder av andre uten å spørre, mens 28% svarte at de ville spørre av og til. Det er grunn til å stille spørsmål ved barn og unges holdninger til å legge ut bilder på av seg selv og andre på nett.

Når det gjaldt selvopplevd nettmobbing blant informantene og deres venner så viser undersøkelsen at nettmobbingen ofte ble utført av venner eller noen de kjente. Ingen av informantene gav uttrykk for at de hadde blitt utsatt for mobbing av totalt ukjente personer. I følge Hinduja og Patchin (2009) så er det en klar tendens at de som utsettes for nettmobbing kjenner den som nettmobber, eller tror de kjenner den som utfører nettmobbingen.

Det er i følge informantene en følelsesmessig side ved å bli utsatt for nettmobbing. De fortalte om redsel og frykt, at de ble lei seg og nedfor, samt at noen av informantene uttrykte sinne over å selv bli utsatt for nettmobbing og ved å se at andre ble det. Forskning har vist at de følelsesmessige sidene ved tradisjonell mobbing og nettmobbing er ganske like. Man reagerer stort sett på samme måter følelsesmessig når man utsettes for mobbing, enten det er på nettet eller i skolegården. I følge Olweus (2000) så opptrer den som blir utsatt for tradisjonell mobbing ofte som triste, ulykkelige, deprimerte, tilbakeholdne, passive, engstelige, redde og så videre. Kowalski et al. (2008) fikk følgende karakteristikk når de i en undersøkelse om

nettmobbing stilte et spørsmål om hvordan barn og unge følte seg når de ble nettmobbet: Sint, deprimert, såret, lei seg, stresset og forvirret var svarene de fikk. Hinduja og Patchin (2009) fant i sine undersøkelser mye av det samme som Kowalski et al. (2008). Sinne, angst, frustrasjon, tristhet, skamfull/flau og redsel var de følelsesmessige responsene Hinduja og Patchin (2009) fant i sin forskning.

4.4 Nettet som mobbearena – hvorfor bruker man nettet til å mobbe andre?

Jeg spurte informantene om hva de tror er grunnen til at man bruker nettet til å mobbe andre. Det kan illustreres ved et sitat:

”Fordi man rett og slett er for feige til å møtes å si det og fordi er de på nettet så kan de få med hvem som helst så du står der på en måte lag mot lag.... eller et helt lag mot en person og det er på en måte rett og slett at hvis du skulle gjort noe sånt noe hvis du skulle møttes.....å gjort noe sånt så hadde det på en måte vært litt vanskelig å fått med alle sammen fordi de skulle stå der med den ene personen..... da hadde det på en måte blitt litt vanskelig tror jeg gjøre det der, og da er det mye enklere å få med folk du ikke kjenner bare for å ha noen å fortelle en historie og legge til litt mer så at den personen da skal hate den andre og da står dem liksom der å bare slenger dritt på den ene personen, så jeg tror at det kanskje er mye enklere på nettet enn hvis du møtes”

Det informanten sier kan tyde på at man føler seg tryggere bak en pc enn hva vedkommende ville vært hvis man sto ansikt til ansikt med en motpart, og at man dermed kan skrive ting man ellers ikke ville ha sagt. I tillegg kan det informanten sier forstås som om at flere involveres på nett, enn om mobbingen hadde foregått i skolegården eller på andre synlig arenaer. Det er derfor, i følge informanten, lettere å delta i nettmobbing fordi man tror man ikke kan oppdages.

En annen av informantene mente også at det var lettere å mobbe på nett og begrunnet det med at man kan utgi seg for å være en annen:

”Du blir ikke så lett ferska hvis du sitter på nettet som du blir hvis du mobber folk på skolen da blir du jo tatt med en gang, men det blir du ikke på nettet....for sånn som på Nettby da så kan du jo bare kalle deg noe annet, Bjarne for eksempel, men så heter du Gunnar”.

Dette kan tyde på at anonymitet ved å utgi seg for en annen eller skjule seg bak andre typer fiktive navn, bidrar til å gjøre nettmobbing enklere og oppleves tryggere for den som utfører nettmobbingen. Det er grunn til en viss bekymring når man ser hvor lett det er å bruke fiktive navn på nettet.

En av informantene viste også til et eksempel på hvordan man kan bortforklare nettmobbingen når man møtes ansikt til ansikt og dermed gå fri:

”Si at du mobber noen på MSN, også møter du dem dagen etter på skolen og så spør dem om du har gjort det og så sier du at ”nei jeg har ikke vært på MSN i går jeg så det var ikke meg”.

Det viser hvor vanskelig det kan være å vite hvem som står for nettmobbingen, når man skjuler seg bak falske navn og identiteter.

En av de andre informantene viste til et eksempel på hvordan man kan gjemme seg bak bilder i stedet for navn. Det kan illustreres ved et sitat:

”...eller så kan du ta et faket bilde, du går på google og søker bilder.... og bruker et annet bilde av en kjekk kar eller noe... og så går du å slenger masse dritt eller noe og da kommer det liksom hæ hvem er du men så kjenner du egentlig den personen... og han går egentlig i klassa di men har gjort seg anonym og kaller seg noe annet, så det går an det å”.

Det informanten sier kan i likhet med de andre eksemplene tyde på at det er lett å opptre anonymt på nett i forbindelse med nettmobbing, og at man også kan gjemme seg bak bilder i tillegg til falske navn og annet. Anonymitet kan være en god ting på nettet, men er uakseptabelt når man bruker det bevisst for å mobbe andre. Det informanten forteller om anonymitet på nett, viser at det er et behov for å lære barn og unge at anonymitet på nettet ikke betyr at man er fratatt ansvar og dermed kan gjøre hva man vil.

4.4.1 Du ser ikke meg, jeg ser ikke deg. Hvem er du?

Informantene ble alle spurt om de kjenner den de kommuniserer med og om de kan være helt sikre på at den de kommuniserer med er den vedkommende gir seg ut for å være. En av informantene svarte følgende på spørsmål om man vet hvem den man kommuniserer med er:

”Nei ikke absolutt alle men det er sånn at hvis venna mine anbefaler meg andre venner så skjønner dem jo sikkert at jeg kjenner dem eller vet hvem de er. Jeg vet jo hvem ganske mange av dem iallefall er. Det er kanskje en 5 stk jeg ikke helt vet korrekt hvem er da men liksom har møtt dem i en eller annen sammenheng”.

Jentene og guttene hadde litt forskjellige oppfatninger av i hvilken grad man visste hvem den man kommuniserte med var. En av de andre jentene svarte bestemt ja på spørsmålet om hun kjenner alle hun kommuniserer med på de ulike nettsamfunnene og nettstedene hun ferdes. Jeg fulgte opp spørsmålet med å spørre om hun noen gang har prata med noen som har utgitt seg for å være noen andre og hun svarte da: *”Nei det tror jeg ikke..... ikke som jeg kan huske iallefall”.*

Det er grunn til bekymring når ungdom uttrykker at de med sikkerhet vet hvem de kommuniserer med. Det blir viktig å lære ungdom å være på vakt og vite hva slags signaler de skal se etter slik at de forstår at de aldri kan være helt sikre.

En av de andre blant jentene var klar på at hun ikke kjente alle, men hadde en annen innfallsvinkel til hvordan hun fulgte opp kontakten med ukjente. Hun sa:

”Jeg kjenner ikke alle men....det er noen ukjente som jeg har blitt venn med på nettet..... altså ukjente jenter for eksempel som driver å sier ”hei jeg vil bli venn med deg” og masse sånt... og da blir det sånn: å så hyggelig da, og da svarer jeg tilbake og hvis jeg da bare hadde plutselig kutta kontakten der da hadde det ikke vært så hyggelig føler jeg da, da føler jeg at jeg må egentlig svare”.

Dette kan forstås som om det er en skepsis hos informantene, men at hun er redd for å opptre uhøflig og ikke vil kutte kontakten. Det er bekymringsfullt hvis ungdom velger å opprettholde kontakt med ukjente fordi man ikke ønsker å være uhøflig. Barn og unge må være bestemt på nett med tanke på hvem de ønsker å invitere inn i samtalen eller ikke. Kommunikasjon med andre innebærer en viss risiko for å møte personer som ikke har gode hensikter. Barn og unge må lære hvordan de skal opptre for å minimere muligheten til å kommunisere med folk som er ute etter å skade dem på en eller annen måte. Det er behov for at foreldre, lærere og andre må ta ansvar, å lære barn og unge hvordan man opptrer på nett med tanke på barn og unges sikkerhet.

Guttene i undersøkelsen var mer kritiske når det gjaldt om de kjente den de snakket med på nettet, og hadde en litt annen innfallsvinkel til spørsmålet om de kjenner den de kommuniserer med:

”Nei du kan jo prate med andre folk en de du egentlig trur det er. Altså... jeg kom jo opp i den situasjon at jeg trudde jeg prata med ei venninde av meg som hadde type og da endte det opp med at jeg prata med typen hennes.... så det vart litt missforståelser”.

Det informanten sier kan tyde på at det er grunn til å inneha en sunn skepsis, med tanke på om den man tror man kommuniserer med er den vedkommende gir seg ut for å være. Når informanten forteller at han trodde han prata med en venninne men prata med typen til venninnen, viser dette at man kan ta feil i sine antakelser. I noen tilfeller vil slike feil kunne få store konsekvenser for den som utsettes for det, og derfor kan dette forstås som at behovet for skolering i nettsikkerhet er tilstede.

Den andre av guttene var også klar på at det ligger mye usikkerhet i hvilken grad den man kommuniserer med er den vedkommende utgir seg for å være. Informanten opplevde at passordet hans ble brukt av andre slik at de kom seg inn på en nettside. Han sa dette om det han opplevde:

”Nei jeg er aldri helt 100% sikker.... men du tror jo at det er det..... men jeg har jo merka at noen har gått inn på min MSN, fått tak i passordet mitt og kommi inn på der..... nei asså alle vet hva email`n min er... du må ha den, den er brukernavnet ditt og så må du ha et passord... så hadde jeg sagt bort passordet mitt til en kamerat da.. og så var det gjort... men det er jo enkelt å skifte passord igjen da”.

Det å si bort passordet til en kompis eller andre er farlig, og kan medføre store konsekvenser. Barn og unge må lære viktigheten av å holde sine passord hemmelig for andre til enhver tid, det gjelder også ovenfor venner. Med tanke på nettmobbing vil det være lett å utføre nettmobbing hvis man kommer seg inn på andres profiler, og utgir seg for å være den personen.

4.4.2 Å fortelle foreldre og andre voksne om nettmobbing

Jeg spurte informantene om de fortalte det til foreldre når de hadde opplevd nettmobbing. Blant informantene som hadde opplevd nettmobbing, hadde alle

snakket med en voksenperson om det de hadde opplevd. Den voksenpersonen var ikke nødvendigvis foreldre men kunne være en lærer eller helsesøster . Her er noen eksempler på hva informantene sa om å fortelle det til voksne samt hvorfor noen av informantene ikke fortalte det til foreldrene:

”Jeg har vel egentlig ikke sånn veldig nært forhold til hverken mamma eller pappa så det er veldig sånn hvis det er noe jeg sier så kan de gå å tenke seg om å tenke at snakker a sant nå eller er det tull liksom, så da er det mer sånn....jeg skal være veldig langt nede for at det på en måte skal bety noe liksom sånn egentlig..... så jeg synes at liksom ikke var sånn veldig big deal, og klarte å fikse opp i det sjøl å hadde jo sagt det til både helsesøstra her og læreren”.

Det kan virke som om det er en frykt hos informanten for ikke å bli trodd av foreldrene, noe flere av informantene poengterte. Det er grunn til å ta dette på alvor da forskning viser at det mange som ikke forteller om nettmobbing til foreldre og lærere. Informanten forteller at hun ordnet opp selv, men det er grunn til å tro at de færreste vil klare å ordne opp selv når man utsettes for nettmobbing. Det er av den grunn nødvendig å ha noen å gå til, og foreldre og lærere må skoles i hva nettmobbing innebærer med tanke på å kunne se at noe er galt for å kunne hjelpe. Selv om informanten ikke ville snakke med foreldrene så gikk hun til helsesøster og en lærer for å fortelle. Det viser at barn og unge har behov for å ha voksne man kan stole på i nærheten når man opplever nettmobbing, noe et sitat fra en av de andre informantene viser:

”Ja...fordi det er kontakt læreren min og jeg kan snakke med han om ganske mye å sånn.... han er en.... ja jeg synes det fordi han er liksom ikke så veldig... han er litt ung da så han skjønner på en måte hvordan vi har det og sånn og jeg synes det er ganske bra fordi han er litt sånn forståelsesfull og det synes jeg er bra”.

Det informanten forteller kan tyde på at gode og trygge voksenpersoner kan være godt å ha for barn og unge når man har opplevd nettmobbing. Informanten viser at forståelsen læreren har for hennes problem, bidrar til at hun tørr å åpne seg for å fortelle om det som har skjedd. Informanten understreker at læreren er ung og forstår ungdom. En voksenpersons alder bør ikke ha noe å si for evnen til å forstå barn og unge, og det er noe foreldre og lærere bør tenke igjennom.

En av informantene var redd for at hvis hun blandet inn foreldrene så ville det forverre hennes situasjon og sa følgende om å foreldrenes innblanding:

”Nei jeg vet ikke helt jeg... det bare kom ikke så langt for jeg tenkte bare at hvis jeg ikke bryr meg om det her så kanskje dem ikke synes det er så veldig gøy at det dem legger ut slike rykter.... så da tenkte jeg at hvis jeg blander inn mamma og pappa i det her så blir det bare verre og sånn.... For da tenkte jeg bare at de..... kom til å blande seg inn på skolen og sånt og det ville jeg liksom ikke da fordi..... ja.... nei....”

Det informanten sier kan forstås som om hun er redd for at foreldrenes involvering i nettmobbing kan gjøre skolehverdagen verre. Det kan også forstås som en frykt for å få svekket sin sosiale status i gruppen hun tilhører. Det kan tyde på at det er et behov for en bedre kommunikasjon mellom ungdommen, skole og hjem. Det er grunn til å tro at hvis barn og unge var trygge på at skole og hjem samarbeidet til deres beste, så ville de kunne stole bedre på at deres interesser ble ivaretatt.

4.4.3 Fra skolegård til nett

Det kan være en tynt skille mellom tradisjonell mobbing og nettmobbing og i noen tilfeller møtes tradisjonell mobbing og nettmobbing. Det vil si at mobbingen starter i skolegården og fortsetter på nett eller omvendt. Det kan illustreres ved et sitat:

”Ja.... det blir vel sånn både mobbing utenfor nett og på nett da..... det var en gutt som kjeda seg i en time da og så begynte han å finne på kallenavn til folk.... så det ble sånn gris og alt sånn der.... og så utvida det seg på internett da.... At folk begynte å sende meldinger som gris til ei jente og med sånne ”grynte lyder”.... og alt sånn der og da går det inn på hu jenta... det starta i skolegården, eller i timen da.... hu ble kalt for gris og sånt, eller navnet og så grisen... og så begynte de å skrive sånn hei gris og sånt på MSN.... det er ikke så veldig koselig”.

Det informanten sier kan tyde på at det er tilfeldigheter som kan føre til at nettmobbing blir et tema. I dette tilfellet var det kjedsomhet i klasserommet som ledet til nettmobbing. Det kan også tyde på at flere blir med i mobbingen etter at det flytter seg til nettet, og man kan lure på hvorfor det er sånn? Det er grunn til å stille seg spørsmål om hvorfor barn og unge ikke ser at det man gjør i et sånt tilfelle skader en annen, og om nettet bidrar til at grenser viskes ut? Den hendelsen informanten

beskriver kan tyde på at behovet for å lære sosial nettkompetanse eller nettvett er større enn vi er klar over.

4.4.4 Oppsummering og drøfting

Informantene mente hovedgrunnen til at man bruker nettet til å mobbe ligger i muligheten til å være anonym eller gjemme seg bak falske navn, og at dette gjør det enklere å utføre nettmobbing. I tillegg ble det understreket fra noen av informantene at det er lettere å få med seg andre til å mobbe på nettet. En av informantene mente at det er lettere å mobbe på nett enn ved tradisjonell mobbing, fordi man tror man sitter trygt i sitt eget hjem og ikke kan bli oppdaget og derfor kan skrive hva man vil. Det informanten fortalte stemmer med hva Hinduja og Patchin (2009) sier om at de som ikke er i stand til å si stygge ting om andre ansikt til ansikt, er mer enn villige til å bruke sitt tastatur for å skrive og deretter sende upassende meldinger på nett. Hinduja og Patchin (2009) understreker at mange ungdommer føler seg friere til å si hva de vil på nett enn de gjør i det virkelige liv. Undersøkelsen fra Microsoft (2009) viser at 62% av de spurte mente at nettet gjorde det enklere å mobbe. Det at man tror man er usynlig ovenfor andre kan i følge Willard (2007) bidra til at man tror det er lettere å utføre negative handlinger for å skade andre av den grunn at man tror man ikke blir oppdaget. Willard (2007) understreker at det er en falsk trygghet, og selv om man tror man er trygg og ikke kan oppdages, etterlater man digitale fingeravtrykk som enkelt kan oppspores. Kowalski et al. (2008) viser til undersøkelser som sier at nettmobbing opplevdes tryggere hos den som utførte dette fordi man var anonym og at sannsynligheten for å bli tatt var mindre.

På spørsmål om informantene visste hvem de kommuniserte med på nettet så kom det frem noen interessante forskjeller mellom guttene og jentenes syn på dette. Guttene var generelt mer kritiske til om den de kommuniserte med virkelig var den vedkommende utgav seg for å være enn hva jentene var. Jentene mente de stort sett visste hvem de kommuniserte med. Guttene gav et klarere uttrykk for at det var mulig å utgi seg for å være en annen enn den man faktisk var.

Forskning fra USA viser at det er svært få som forteller det til sine foreldre når man har opplevd nettmobbing. I følge Microsoft (2009) var det under halvparten av de spurte som ville fortelle om nettmobbing til foreldrene. Blant informantene var det ulike begrunnelser for hvorfor man ikke snakket med foreldrene for å fortelle om nettmobbingen. Det varierte fra mangel på et nært forhold til sine foreldre til en frykt for at foreldrenes innblanding skulle gjøre saken verre. Tre av informantene tok kontakt med en lærer for å fortelle om det som skjedde. En av informantene var også i kontakt med en helsesøster som hun fortalte om nettmobbingen til. Det kan være ulike grunner til at man ikke forteller om det som har skjedd til foreldrene, men forskning viser at barn i for liten grad forteller foreldrene sine om nettmobbing. Hinduja og Patchin (2009) fant i en av sine første undersøkelser at mindre enn 10% som utsettes for nettmobbing fortalte det til foreldrene sine og mindre enn 5% fortalte det til en lærer. I følge Hinduja og Patchin (2009) viser de seneste undersøkelsene en liten bedring og de ser ikke bort i fra at diskusjoner om nettvett kan begynne å nå ut blant barn og unge, men at det fortsatt er så mange som 60% som ikke forteller en voksen om hva de har vært utsatt for. Willard (2007) viser til ulike årsaker med tanke på at barn og unge ikke snakker om nettmobbingen. Redsel for å miste tilgang til nettet eller å bli fratatt mobiltelefonen, følelsen av at nettmobbingen var et resultat av personlige feil, redsel for at foreldrene kan bidra til at det blir verre, mangel på forståelse hos foreldre og lærere og så videre. Jeg spurte noen av informantene om grunnen til at de ikke fortalte det til foreldrene skyldtes frykt for å miste tilgang til nettet, men dette ble avvist fra informantene. Det kan virke som det i informantenes tilfelle handlet mer om å unngå ytterligere problemer ved å dra inn foreldrene, slik at foreldrene ikke bidro til å forverre den situasjonen de sto oppe i.

Informantene viser til eksempler på hvordan mobbingen kan flytte seg fra skolegården til nettet og omvendt i løpet av kort tid, noe som var utenkelig for bare få år tilbake. I følge Hinduja og Patchin (2009) så viser deres forskning at det er en klar korrelasjon mellom nettmobbing og tradisjonell mobbing, men at det er vanskelig å avgjøre om det er den tradisjonelle mobbingen som er årsak til nettmobbing eller omvendt. Undersøkelser viser at barn som mobbet andre i tradisjonell forstand har 2,5 ganger større sannsynlighet for å delta i nettmobbing (Hinduja og Patchin 2009).

4.5 Hvilke nettsteder foregår mobbingen på?

Det er de samme nettstedene som i stor grad blir nevnt når informantene forteller om hvilke nettsteder de mener nettmobbing foregår. Samlet sett viser undersøkelsen at Nettby er det nettsamfunnet informantene trekker frem hvor de mener nettmobbing foregår i størst grad. MSN blir også sett på som et nettsted hvor det foregår mye nettmobbing. På spørsmål om hvilke nettsteder mobbingen foregikk svarte en av informantene dette:

”Nettby og MSN....fordi Nettby... eller kanskje ikke så mye MSN for der må du kjenne folk for å godta dem, eller der må du godta folk, men på Nettby så trenger du på en måte ikke det..... det kan folk bare gå inn å jeg tror Nettby er en ting som folk bare... åå... her kan vi slenge dritt for det er så åpent liksom”.

Dette kan forstås som at måten Nettby fungerer på gir større rom for nettmobbing, fordi man kan gå direkte inn i andres profil uten å måtte få godkjenning for å komme inn. Det informanten sier om at man bare kan slenge dritt fordi det er så åpent, er en skremmende tanke hvis det er sånn barn og unge tenker når de logger seg på Nettby og lignende nettfora. Det er lite trolig at alle barn og unge tenker på den måten, men ut i fra hva informantene forteller så er det grunn til å se nærmere på hvordan barn og unge kommuniserer med andre på nett.

MSN ble trukket inn som en arena hvor nettmobbing foregår i stor grad. Dette kan illustreres ved følgende sitat fra en av informantene:

”... ja det er mobbing på både Nettby og facebook og sånn, men jeg vil gjette at MSN er det største mobbestedet..... for der kan man skrive uten at noen får vite om det..... altså hvis du er virkelig uheldig og du har MSN så kan du gjøre sånn at du lagrer alle samtaler du har og da blir du tatt for mobbing.... men du kan jo prate med andre og mobbe en person uten at de får vite det”.

Det informanten sier kan forstås som at man har muligheter til nettmobbing via MSN uten at vedkommende får vite om det, men at det som blir sagt via MSN kan brukes senere både på nett og i skolegård. Det kan forstås som at det er mulig å lagre fortrolige samtaler og videresende disse, uten at den man har hatt samtaler med er klar over dette.

4.5.1 Det flytter seg fra nettsted til nettsted

Informantene forteller at nettmobbingen kan starte på et nettsted å flytte seg til et annet. Det kan starte via personlig kontakt på MSN, og fortsette på et annet nettsted. Dette kan illustreres ved et eksempel fra en av informantene:

”..... hun sa det til meg på MSN og så sa hun det til andre også.... å så var det jo ehh...han X.... han og en kompis det var før jul... så var det noen på X som hadde lagt ut rykte om at det jeg liksom hadde hatt meg med en gutt da... og så hadde han... ja masse sånn der... og så hadde dem lagt grupper på nett om det og sånn og så det var jo ikke sant i det hele tatt dem ryktene....”

I det siste eksemplet spurte jeg informanten om hvor de hadde laget de gruppene hun nevner og hun svarte:

”.....det var på Netby der la dem ut sånn...der kan man lage sånne grupper og da gjorde de en sånn gruppe og så først sa han X da... så sa han etterpå at det...nei så tok jeg det opp med lærerene og da ba lærerene han slette`n også fikk han en anna kompis som ikke går på den skolen her til å lagre det og lærerene kunne jo ikke ta han siden han ikke går på den skolen her.... men han sletta den til slutt da”.

Det kan se ut som nettmobbing enkelt kan flyttes fra nettsted til nettsted på kort tid, og at man kan få med andre ved å opprette grupper for å mobbe en person. Det viser også at man kan lagre materiale til bruk ved senere anledninger, og at det kan være vanskelig å få slettet materialet. Dermed kan det brukes mot en person igjen og igjen. Det informanten sier kan tyde på at man føler seg hjelpesløs når rykter og annet spres rundt på ulike fora med hensikt å skade en person. Eksempelene ovenfor viser hvor viktig det er at barn og unge blir skolert i hvordan man opptrer på nett, og ikke minst i forhold til å vise empati ovenfor andre. Det å kunne sette seg inn i hvordan andre opplever nettmobbing bør være en del av skoleringen innenfor sosial nettkompetanse og nettvett.

4.5.2 Oppsummering og drøfting

Fem av seks informanter fremhever Netby som et nettsamfunn hvor det foregår mye nettmobbing, og hvor det er lett å delta i nettmobbingen. MSN er et annet nettsted informantene mener nettmobbing foregår i stor grad. Alle seks mente at Facebook ikke er like utsatt for nettmobbing som MSN og Netby, fordi Facebook er lagt opp

på en annen måte. Tre av seks mener allikevel at det foregår nettmobbing på Facebook også, men i en langt mindre skala enn MSN og Nettby. Ingen av informantene hadde opplevd eller sett nettmobbing i åpne forum som You Tube og andre interesse forum. Ulike nettsamfunn og IM/PM via MSN og andre chattekanaler er også hva Kowalski et al. (2008), Willard (2007) og Hinduja og Patchin (2009) trekker frem som de stedene hvor man oftest finner nettmobbing. Informantene fremhever også at det i første rekke er MSN, Nettby og Facebook de tilbringer mesteparten av tiden når de er på nettet.

Noen av informantene fortalte historier om hvordan nettmobbingen kunne flytte fra ulike nettsteder til et annet. Det kunne starte via MSN og flytte seg til et nettsamfunn som for eksempel Nettby eller Facebook. Det er grunn til å tro at tilgjengeligheten til ulike nettsteder og at ungdom stort sett befinner seg på de samme nettstedene, kan bidra til at man raskt kan ta konflikter som oppstår via MSN og flytte dem over til andre fora hvor flere blir involvert. Dette bekreftes blant annet av Willard (2007) når hun referer til begrepet "flame war" som en metode som ofte kan starte i et fora og flytte seg til et annet. Willard (2007) viser også til metoder som trakassering (harassment) og ryktespredning (denigration) hvor en tredjepart som kan være enkeltpersoner eller grupper blir involvert og man tar i bruk ulike nettsteder til nettmobbingen.

5. AVSLUTTENDE REFLEKSJONER

5.1 Oppsummering

I denne undersøkelsen har jeg satt fokus på fenomenet nettmobbing gjennom en intervjustudie av seks ungdommer på niende og tiende klassetrinn. Historiene ungdommene fortalte har bidratt til å øke min forståelse for hva nettmobbing er. Undersøkelsen vil forhåpentligvis bidra til at den som leser vil kunne få økt sin forståelse av fenomenet nettmobbing, og være til hjelp med å se at nettmobbing er et fenomen man må ta på alvor å sette inn tiltak mot. I tillegg til intervjuene har jeg funnet relevant forskning og teori om nettmobbing. Min problemstilling er som tidligere nevnt:

”Hvordan foregår nettmobbing blant ungdom og hvordan opplever ungdom nettmobbingen”.

Følgende fire hovedkategorier ble valgt på grunnlag av analysen:

1. Tidsbruk og nettsteder
2. Informantenes selvopplevde nettmobbing
3. Nettet som mobbearena – hvorfor bruker man nettet til å mobbe andre
4. Hvilke nettsteder foregår mobbingen

Når det gjelder den første hovedkategorien *tidsbruk og nettsteder*, så viser undersøkelsen at informantene tilbrakte et sted mellom 15 og 35 timer i uka på nettet. Tidsbruken informantene oppgir og det annen forskning har funnet viser at ungdom tilbringer mye tid på nett i sin hverdag. Når det gjelder hvilke nettsteder som foretrekkes hos informantene så er det i første rekke ulike nettsamfunn og chattekanaler som er mest aktuelle steder hvor ungdommen oppholder seg. Muligheten for å kommunisere med venner og opprettholde vennskap er sentralt for ungdommen.

Når det gjaldt den andre hovedkategorien hvor informantene fortalte om ***selvopplevd mobbing***, sa tre av fire blant jentene i undersøkelsen at de hadde opplevd nettmobbing. De to guttene i undersøkelsen hadde ikke opplevd nettmobbing, mens alle informantene hadde venner eller kjente som hadde opplevd å bli utsatt for nettmobbing. I tillegg hadde noen av informantene sett flere tilfeller av nettmobbing i ulike nettsamfunn. Metodene for nettmobbing som informantene beskriver var blant annet eksempler på *trusler*, *trakassering*, *flaming (kortlevd krangel)*, *ryktespredning og mobbing via bilder*. I de tilfellene hvor informantene hadde opplevd nettmobbing var det i de fleste av tilfellene venner eller kjente som utførte nettmobbingen.

Forskning viser at det er en klar tendens at nettmobbing utføres av noen man kjenner.

Informantene fortalte også om følelsesmessige opplevelser i forhold til nettmobbing. De uttrykte blant annet at de ble lei seg, sinte og redde av de opplevelsene de hadde med nettmobbing. De følelsesmessige reaksjonene informantene beskriver stemmer godt med hva forskning viser.

Når det gjaldt den tredje hovedkategorien ***nettet som mobbearena – hvorfor bruker man nettet til å mobbe andre*** så oppgir informantene anonymitet som et sentralt prinsipp for å forklare dette. Informantene mente at man kan gjemme seg bak falske navn og bli usynlig, og dermed minsker sannsynligheten for å bli oppdaget.

Forskning viser at mange ungdommer føler seg friere på nett til skrive hva man vil og at man tror man ikke kan bli oppdaget.

Informantene var delt i synet på i hvilken grad man kjente den man kommuniserte med i de ulike foraene. Guttene i undersøkelsen var mer kritiske enn jentene i forhold til om den de kommuniserte med virkelig var den vedkommende utgav seg for å være. Jentene var med få unntak stort sett sikre på at den de kommuniserte med var rett person.

Når det gjaldt i hvilken grad man fortalte det til en voksen når man hadde opplevd nettmobbing, varierte svarene informantene gav. En av informantene fortalte om nettmobbingen til sin far. De to andre som hadde opplevd nettmobbing fortalte det ikke til foreldrene, men fortalte det til en lærer og i ett tilfelle en helsesøster.

Forskning viser at svært få forteller om nettmobbing til sine foreldre og enda færre forteller om nettmobbingen til en lærer.

Informantene viste til eksempler på hvordan tradisjonell mobbing i skolegården kan fortsette på nettet. En person som opplever tradisjonell mobbing i skolen eller på skoleveien, hadde tidligere en frisone når han/hun kom hjem. I dag kan man oppleve at mobbingen fortsetter hjemme via pc'n, og teknologien kan medføre at man i praksis blir utsatt for mobbing 24 timer i døgnet.

Når det gjelder den fjerde hovedkategorien *hvilke nettsteder foregår mobbingen på* så fremgår det av undersøkelsen at Nettby og MSN er de to stedene informantene mener mobbing foregår i størst grad. Facebook blir også nevnt som et nettsted hvor mobbing foregår, men i mindre skala enn de to førstnevnte.

Informantene forteller om hvordan nettmobbingen flytter seg fra nettsted til nettsted. I noen av tilfellene begynner mobbingen via kommunikasjonskanaler som MSN, men flytter seg over til et nettsamfunn hvor flere blir involvert i nettmobbingen.

Jeg viser forøvrig til oppsummering og drøftingen i kapittel 4 under hver av hovedkategoriene.

5.2 Refleksjoner

Jeg vil her reflektere litt over ulike sider ved nettmobbing med tanke på videre forskning. Jeg har i oppgaven valgt å fokusere på hvordan nettmobbing foregår og oppleves sett med ungdoms øyne, og ved hjelp av eksisterende forskning. I Norge og Europa foreligger det lite forskning på nettmobbing, mens man i USA har forsket på nettmobbing de siste fem til seks årene. I USA har forskerne skissert forslag til tiltak mot nettmobbing, men siden dette er tilpasset amerikanske forhold og fordi den forskningsbaserte kunnskapen om nettmobbing er begrenset i Norge og Europa har jeg valgt å ikke fokusere på konkrete tiltak. Etter mitt syn vil behovet for konkrete tiltak bli mer fremtredende når vi i Norge får en bredere forskningsbasert kompetanse og kunnskap om nettmobbing.

5.2.1 Nettet – et godt sted å være for barn og unge

Nettet er i de aller fleste tilfeller et godt sted å være for barn og unge, og de fleste opplever ikke nettmobbing eller andre ubehagelige ting på nett. Barn og unge har tilgang til nettsteder hvor de kan møte andre likesinnede for å dele ulike interesser. Man kan gi og få informasjon på nesten ubegrensede måter, og på den måten tilegne seg mye kunnskap. Barn og unge kan knytte kontakter og skape gode relasjoner i mange år fremover på nettet. Det blir nærmest umulig å ramse opp alle de positive mulighetene barn og unge har på nettet, men det er viktig å se på nettet som en kilde til kunnskap og god kommunikasjon med andre. I tillegg mestrer barn og unge nettet og teknologien langt bedre enn de fleste voksne, noe som medfører at de i mange tilfeller innehar en større kompetanse i å bruke nettet enn hva voksne har. Barn og unge i dag er vokst opp med nettet, trives på nettet og har nettet som en naturlig del av sin hverdag.

5.2.2 Pedagogiske/spesialpedagogiske konsekvenser.

Når jeg sier at nettet er en god plass å være for barn og unge, så gjelder det dessverre ikke for alle barn og unge. Noen barn og unge blir desverre utsatt for nettmobbing og annet ubehag når de logger seg på. Forskning viser at nettmobbing er et økende problem, og når man vet hvordan nettet stadig får nye møteplasser så har vi et ansvar for å ta nettmobbing på alvor.

Nettmobbing kan i samme grad som tradisjonell mobbing medføre stor psykososiale vansker for barn og unge som utsettes for det. Barn og unge som utfører nettmobbing trenger også hjelp til å se at det de holder på med er skadelig for dem selv og andre. Det er derfor viktig at foreldre, lærere og andre som står barn og unge nær får kunnskap og kjennskap til fenomenet nettmobbing. Samarbeid mellom foreldre, lærere og andre instanser som jobber med barn og unge, vil være nødvendig for å møte nettmobbing på en konstruktiv måte. Fokus på økt sosial nettkompetanse vil være noe man må ta tak i både i skole og hjem, med tanke på å forebygge nettmobbing. Sosial nettkompetanse vil være et begrep man må se nærmere på, når forskning viser at normene er flyttet med tanke på hvordan man oppfører seg på nettet

kontra hvordan man oppfører seg i den ”virkelige” verden. I tillegg må foreldre, lærere og andre instanser skolere seg i bruken av nettet og kjenne arenaene hvor nettmobbing foregår, for å kunne få en bredere forståelse av hva nettmobbing innebærer. Det vil si at man som voksen i større grad må bli i stand til å mestre den teknologien som de unge benytter seg av. Man må som voksen forstå hva nettsamfunnene er og hvordan de fungerer. Det samme gjelder for populære kommunikasjonskanaler som MSN. De unge anvender et språk på nett hvor bokstaver, tall og forkortelser brukes for å kommunisere, og en voksenperson ville ikke skjønne mye av dette uten å sette seg inn i hva det innebærer. Kowalski et al (2008) sier følgende i sin bok når det gjelder barns teknologiske kompetanse:

Ten years ago, this book wouldn't have been written because no one would have needed it. A decade ago, technology had not advanced to the point where cyber bullying was even an issue. Times have changed, however, and unfortunately kids are keeping pace with the changes much more readily than adults (Kowalski et al, 2008, s.41).

Det Kowalski et al. (2008) sier i sitatet over bør være en tankevekker for alle som jobber med barn og unge. Vi må følge med på den teknologiske utviklingen så vi kan delta i og forstå hva som foregår ute på nettet. Willard (2007) sier at mange barn og unge tror at voksne ikke forstår nettet og den ”online” verdenen de unge er en del av, og derfor ikke vil forstå eller vite hvordan man skal reagere på nettmobbing. Dessverre er det i følge Willard (2007) stor sannsynlighet for at barn og unge har rett i det. Nettet er en del av barn og unges hverdag, og må forståes som en integrert del av barn og unges liv og ikke som isolert verden.

Noen av informantene i intervjuundersøkelsen fortalte at de hadde lært litt om nettvett på skolen, men understreket at nettmobbing ikke var et tema i den sammenheng. Mye av fokuset på nettvett har vært rettet mot å unngå å komme i kontakt med voksenpersoner som på en eller annen måte søker å utnytte barn. I følge Kowalski et al. (2008) har fokuset på seksuelle overgrep på nettet overskygget det faktum at majoriteten av barn og unge har langt større sannsynlighet for å bli utsatt for

nettmobbing, enn å bli utsatt for seksuelle overgrepere. Det er noe foreldre, lærere og spesialpedagoger bør reflektere over.

5.2.3 Videre forskning på nettmobbing.

Jeg har i denne oppgaven forsøkt å rette fokus mot et fenomen jeg tror det er grunnlag for å forske mer på i årene som kommer. Jeg mener jeg har fått frem viktige sider av et tema de fleste av oss vet for lite om, og som vi trenger mer kunnskap om. Videre forskning på nettmobbing vil kunne bringe flere svar på hvordan man kan bidra til å redusere omfanget av nettmobbing, samt å øke fokuset på sosial nettkompetanse så man kan sette inn konkrete tiltak mot nettmobbing.

Jeg velger å avslutte med å vise til et av mange eksempler på nettmobbing, som jeg håper kan være til refleksjon og ettertanke. Eksemplet er hentet fra Willard (2007) og viser at nettmobbing i ytterste konsekvens kan få tragiske følger.

A group of girls at his school had been taunting Alan through instant messaging, teasing him about his small size, daring him to do things he couldn't do, suggesting the world would be a better place if he committed suicide. He discussed this with them. The girls thought it was a big joke. One afternoon, Alan got his grandfather's shotgun, loaded it, and killed himself. He had deleted everything from his computer, except for one message, "The only way to get the respect you deserve is to die". (Willard, 2007, s.1.)

Kildeliste:

- Befring, E. (2007). Forskningsmetode med etikk og statistikk. Fagernes: Det Norske Samlaget.
- Creswell, J.W (2007). Qualitative Inquiry & Research Design: Choosing Among Five Approaches. London: Sage Publications.
- Dalen,M. (2004). Intervju som forskningsmetode. Oslo: Universitetsforlaget.
- Hinduja, S. & Patchin, J.W. (2009). Bullying beyond the schoolyard: Preventing And Responding To Cyberbullying. Ca. USA: Corwin Press
- Kowalski, R.M, Limber, S.P, & Agatson, P.W. (2008). Cyber Bullying: Bullying In The Digital Age. Ma. USA: Blackwell Publishing.
- Kvale,S. (2001). Det kvalitative forskningsintervju. Oslo. Gyldendal akademisk.
- Medietilsynet, (2008, 3. april). Trygg Bruk undersøkelsen, en kartlegging av 8-18 åringers bruk av digitale medier, hentet 18 april 2009, fra http://www.medietilsynet.no/Documents/Selvbetjening/Rapporter/Trygg_bruk_2008_rapport.pdf
- Medietilsynet, (2009 a) Hentet 17 mars 2009, fra <http://www.medietilsynet.no/no/Trygg-bruk/Nyheter/Ha-det-goy---behold-kontrollen-lanseres-i-Norge/>
- Medietilsynet, (2009 b) hentet 17 mars 2009, fra <http://www.medietilsynet.no/no/Trygg-bruk/Nyheter/Trygg-bruk-dagen-10-februar-09-Nettmobbing/>
- Microsoft. (2009). Online Safety Survey, upublisert manuskript
- Nordahl, T. (2002). Eleven som aktør: Fokus på elevens læring og handling i skolen. Oslo: Universitetsforlaget
- Nordahl, T, Sørleie.M.A, Manger,T, Tveit,A. (2005). Atferdsproblemer blant barn og unge: Teoretiske og praktiske tilnærminger. Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad&Bjørke AS.

Ogden, T. (2002). Sosial kompetanse og problematferd i skolen: Kompetanseutviklende og problemløsende arbeid i skolen. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.

Olweus, D. (2000). Mobbing i skolen: Hva vet vi og hva kan vi gjøre. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.

Pew Internett and American Life Project. (2008, 30 april). Hentet 20 mars 2009, fra <http://pewinternet.org/Presentations/2008/Teens-Online-Stranger-Contact--Harassment.aspx>

Roland, E. (2007). Mobbingens psykologi: Hva kan skolen gjøre? Oslo: Universitetsforlaget.

Schibsted. (2009) hentet 23 mars 2009, fra http://www.schibsted.com/eway/default.aspx?pid=275&trg=MAIN_5816&MAIN_5816=5843:645191::1:5842:48::0:0

Shariff, S. (2008). Cyber-Bullying: Issues And Solutions For The School, The Classroom And The Home. NY. USA: Routledge.

Thagaard, T. (2003). Systematikk og Innlevelse: En innføring i kvalitativ metode. Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS.

Webster-Stratton, C. (2005). Hvordan fremme sosial og emosjonell kompetanse hos barn. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.

Willard, N.E. (2007). Cyberbullying and cyberthreats: Responding To The Challenge Of Online Social Aggression, Threats, And Distress. USA: Malloy Inc.

Wiredsafety (2009), Stop Cyberbullying, hentet 18 mars, fra <http://www.stopcyberbullying.org/teens/msparrysguidetonetiquette.html>

Wormnæs, O. (2008). Om forståelse, tolkning og hermeneutikk. I Spesialpedagogikk SPED 4010, Vitenskapsteori, forskningsmetode og statistikk. Master. Blandingskompendium. Universitetet i Oslo: Det Utdanningsvitenskaplige Fakultet. Institutt for spesialpedagogikk.

Vedlegg 1

Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS
NORWEGIAN SOCIAL SCIENCE DATA SERVICES

Harald Hårfagres gate 29
N-5007 Bergen
Norway
Tel: +47-55 58 21 17
Fax: +47-55 58 96 50
nsd@nsd.uib.no
www.nsd.uib.no
Org.nr. 985 321 884

Camilla Herlofsen
Institutt for spesialpedagogikk
Universitetet i Oslo
Postboks 1140 Blindern
0318 OSLO

Vår dato: 09.02.2009

Vår ref :20864 / 2 / LT Deres dato:

Deres ref:

KVITTERING PÅ MELDING OM BEHANDLING AV PERSONOPPLYSNINGER

Vi viser til melding om behandling av personopplysninger, mottatt 29.12.2008. Meldingen gjelder prosjektet:

20864	"Du er stygg og lukter vondt"
	- Om mobbing blant barn og unge på internett
Behandlingsansvarlig	Universitetet i Oslo, ved institusjonens overste leder
Daglig ansvarlig	Camilla Herlofsen
Student	John Terje Refsahl

Personvernombudet har vurdert prosjektet og finner at behandlingen av personopplysninger er meldepliktig i henhold til personopplysningsloven § 31. Behandlingen tilfredsstiller kravene i personopplysningsloven.

Personvernombudets vurdering forutsetter at prosjektet gjennomføres i tråd med opplysningene gitt i meldeskjemaet, korrespondanse med ombudet, eventuelle kommentarer samt personopplysningsloven/-helseregisterloven med forskrifter. Behandlingen av personopplysninger kan settes i gang.

Det gjøres oppmerksom på at det skal gis ny melding dersom behandlingen endres i forhold til de opplysninger som ligger til grunn for personvernombudets vurdering. Endringsmeldinger gis via et eget skjema, http://www.nsd.uib.no/personvern/forsk_stud/skjema.html. Det skal også gis melding etter tre år dersom prosjektet fortsatt pågår. Meldinger skal skje skriftlig til ombudet.

Personvernombudet har lagt ut opplysninger om prosjektet i en offentlig database, <http://www.nsd.uib.no/personvern/prosjektoversikt.jsp>.

Personvernombudet vil ved prosjektets avslutning, 01.09.2009, rette en henvendelse angående status for behandlingen av personopplysninger.

Vennlig hilsen

Vigdis Namtvedt Kvalheim

Lis Tenold

Kontaktperson: Lis Tenold tlf: 55 58 33 77

Vedlegg: Prosjektvurdering

Kopi: John Terje Refsahl, Lars Hollos gt 32, 2318 HAMAR

Avdelingskontorer / District Offices:

OSLO: NSD, Universitetet i Oslo, Postboks 1055 Blindern, 0316 Oslo. Tel: +47-22 85 52 11. nsd@uio.no

TRONDHEIM: NSD, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, 7491 Trondheim. Tel: +47-73 59 19 07. kyrre.svarva@svt.ntnu.no

TROMSØ: NSD, SVF, Universitetet i Tromsø, 9037 Tromsø. Tel: +47-77 64 43 36. nsdmaa@sv.uit.no

Personvernombudet for forskning

Prosjektvurdering - Kommentar

20864

Utvalget omfatter 5 ungdommer på 8. og/eller 9. klassetrinn. Førstegangskontakten til ungdommene og deres foresatte skjer gjennom skolen ved rektor.

Det gis skriftlig og muntlig informasjon og innhentes skriftlig samtykke både fra ungdommen selv og dennes foresatte.

Opplysningene samles inn gjennom intervju.

Personvernombudet legger til grunn at bruk av privat pc er i tråd med Universitetet i Oslo sine rutiner for datasikkerhet.

Innsamlete opplysninger anonymiseres ved prosjektslutt, senest ved utgangen av august 2009. Med anonymisering innebærer at navnelister slettes/makuleres, og ev. kategorisere eller slette indirekte personidentifiserbare opplysninger. Lydbåndopptak slettes.

Vedlegg 2

Informasjonsbrev fra masterstudent ved Institutt for Spesialpedagogikk.

Jeg er en student fra Institutt for Spesialpedagogikk, Universitetet i Oslo. Jeg skal skrive en masteroppgave om mobbing på Internett med arbeidstittel: ”Du er stygg og lukter vondt” - om mobbing blant barn og unge på Internett”.

Jeg har de siste to årene registrert at media stadig omtaler hendelser hvor barn og unge har blitt utsatt for mobbing på Internett. Mobbingen gjør seg utslag i navnekalling (du er stygg, jeg skal ta deg, du er feit, jævla drittsekk og det som værre er), bilder og film hvor barn og unge blir hengt ut på diverse nettsteder, fysisk vold som blir filmet og lagt ut på diverse nettsteder osv. Dette kan medføre store problemer for den som blir utsatt for dette og som fremtidig spesialpedagog er dette et tema som opptar meg og som man må ta på alvor. Internetts bruksområder øker i omfang for hver dag som går og barn og unge ferdes i ulike nettsamfunn og fora hvor mobbing kan forekomme. Da er det etter min oppfatning viktig å ha kjennskap til hvordan mobbing foregår slik at man kan stå bedre rustet til å møte de utfordringene som nettmobbing fremkaller. Det dukker stadig opp nye nettsteder og nettsamfunn i tillegg til de allerede eksisterende hvor barn og unge ferdes, hvor muligheten for mobbing kan være tilstede.

I løpet av 2008 har det kommet forskningsrapporter både fra Norge og utlandet som viser at mobbing på nett er et økende problem og noe som får stadig økende oppmerksomhet. Tema mobbing på nett er allikevel ikke viet mye oppmerksomhet frem til nå i forhold til litteratur/teori på området, men det begynner å komme også der.

På bakgrunn av dette har jeg valgt en foreløpig problemstilling: ”Hvordan foregår nettmobbing blant ungdom og hvordan opplever ungdom nettmobbingen”

Formålet med masteroppgaven er å undersøke hvordan mobbing foregår på nettet. Jeg ønsker å ha fokus ungdommens egne erfaringer, opplevelser og kunnskap om mobbing på nett samt å se nærmere på hva eksisterende forskning og teori sier om

dette tema. Jeg har et ønske om at min oppgave skal bidra til å bevisstgjøre leseren om hvordan mobbing på nett foregår slik at det genererer kunnskap om tema, da jeg tror at de fleste av oss vet for lite om mobbing på nett pr i dag og hva det innebærer av utfordringer. Jeg håper min oppgave skal gi noen aha opplevelser og bidra til å skape interesse rundt dette tema.

I forbindelse med mitt masteroppgave prosjekt trenger jeg 5 informanter som kan stille opp i et intervju. Jeg ønsker å intervju ungdom på 8 eller 9 klassetrinn i ungdomsskolen. Intervjuene er beregnet til å ta ca 30 – 45 minutter (maks 1 time).

Intervjuene vil bli tatt opp på en harddisk basert lydopptaker, for at jeg skal sikre at viktige opplysninger ikke går tapt når jeg skal i gang med å analysere intervjuene.

Jeg ønsker at de informantene som skal være med i prosjektet har god kjennskap til nettet og bruker nettet relativt ofte. Opplysninger jeg ønsker meg fra informantene dreier seg om kjennskap til nettet og ulike nettsamfunn, i hvilken grad de kjenner til eksempler på mobbing på nett, om de har opplevd nettmobbing selv, om de kjenner noen som har blitt utsatt for mobbing på nett, om de vet noe om hvilke steder hvor slik mobbing foregår osv.

Opplysningene skal kun brukes i min masteroppgave. Ingen navn vil komme frem i oppgaven. Alle intervjuer er anonyme og vil bli behandlet konfidensielt. Den som skal intervjues skal vite på forhånd at de er sikret fullstendig anonymitet.

Jeg skal forsøke å bidra til å skape en god og avslappet ramme rundt intervjuene.

Datamateriale som samles inn via intervju vil bli oppbevart i mitt private hjem og er ikke tilgjengelig for andre enn meg selv. Som informant kan man få tilgang på dette materiale hvis det er ønskelig. Masteroppgaven skal være ferdigstilt innen 29.05.2008 og alle lydopptak vil bli slettet når karakter er fastsatt medio August 2009.

Det er helt frivillig å delta i dette masterprosjektet og informantene kan når som helst trekke seg uten å oppgi grunn. Jeg er fullstendig underlagt taushetsplikt og vil behandle alle data konfidensielt. Prosjektet er meldt til Personvernombudet for

forskning hos Norsk Samfunnsvitenskapelig Datatjeneste (Datatilsynet) for godkjenning.

Jeg ber om at dette skrivet vennligst returneres med samtykkeerklæringen underskrevet så raskt som mulig, dersom deltakelse er aktuelt. Jeg håper du har tid, lyst og mulighet til å delta i dette prosjektet.

Kontaktinformasjon:

Student	Veileder
John Terje Refsahl	Camilla Herlovsen
Lars Hollosg gt 32	Institutt for Spesialpedagogikk
2318 Hamar	Postboks 1140, Blinderen
jrefsa@broadpark.no	camilla.herlovsen@uv.uio.no
41 43 73 61	22 84 48 67/ 95 24 75 82

Samtykkeerklæring:

Jeg har mottatt skriftlig informasjon om prosjektet, og er villig til å delta i studien

.....Signatur og dato

Foresattes samtykke:

Jeg har lest informasjonsbrevet og godtar at min sønn/datter deltar i intervju for å bidra til masterprosjektet.

.....Signatur og dato

Vedlegg 3

Intervjuguide

PROBLEMSTILLING:

Hvordan foregår nettmobbing blant ungdom og hvordan opplever ungdom nettmobbing?

HOVEDTEMA: Mobbing blant barn og unge på internett.

- a) starte med å takke eleven for at hun/han er så sporty og stiller opp for å hjelpe.
- b) Fortelle informanten kort om formålet med intervjuet.
- c) Fortelle litt om anonymitet
- d) Fortelle litt om hvordan lydopptak blir ivaretatt fra meg.
- e) Det er lov å ta seg tid å tenke litt på spørsmålene før man svarer.

Tidsbruk og forhold til diverse nettsteder:

Tidsbruk:

- 1. Kan du fortelle meg litt om hvor mye tid du selv bruker nettet? (timer hver dag) (dager i uka) Blir det nettsurfing også i skoletida eller brukes nettet kun til skolearbeid når du er på skolen?
- 2. Hvor mye tid tror du ungdom på din alder bruker på nettet?

Nettsteder/nettsamfunn.

- 3. Kan du fortelle meg litt om hvilke nettsteder/nettsamfunn du bruker mest tid på?
- 4. Hvilke nettsteder tror du ungdom på din alder generelt oppsøker? Kan du nevne noen nettsteder generelt som du vet er populære blant ungdom på din alder? (Både hos gutter og jenter.)

Hvorfor disse nettstedene:

- 5. Hva er det ved disse nettstedene du nevner som får deg og andre ungdommer til å bruke tid på dem?

Mobbing på nett:

De siste to årene har det vært skrevet og sagt en god del både i aviser og på tv om tilfeller der barn og ungdom har blitt utsatt for mobbing på nett. Nye undersøkelser viser også at mange barn og unge har opplevd en eller annen form for mobbing på nett. **Nettmobbing er definert som:**

”mobbing via email, PM`r, chatterom, i et nett forum, og gjennom digitale meldinger eller bilder sent til en mobiltelefon”. For at det skal være mobbing må det gjenta seg over tid, med andre ord så er det ikke mobbing hvis det har forekommet en gang. Det betyr ikke at det er uproblematisk for den som opplever det en gang heller men det regnes ikke som mobbing men trakassering. Mobbingen kan for eksempel være i form av grove trusler, grov navnekalling (jævla drittsekk, hore, og det som værre er), ryktespredning hvor falske rykter settet ut om en person, fysisk vold, voldshandlinger filmet og lagt ut på You tube ec, bilder tatt med mobilkamera og lagt ut på diverse nettsider etc, photoshopping hvor man manipulerer bilder av andre og legger dem ut på nett for å få vedkommende til å se dum ut, Identitets tyveri hvor man får tak i identiteten til en annen og bruker denne til å fremstille det som om det vedkommende som selv står for det som blir sagt. Her kan en person bli fremstilt som noe helt annet en den man er.

Egne opplevelser av mobbing:

6. I løpet av den tiden du har vært nettbruker på diverse fora, har du selv blitt utsatt for mobbing?
7. Hvis ja, kan du fortelle meg litt om hva som skjedde og hvordan du opplevde det?
8. Hvis nei, har du noen gang opplevd ting som har vært ubehagelig, støtende eller opplevdes som ekkelt/ubehagelig rettet mot deg mens du var på nett?

Kjennskap til andres opplevelser av nettmobbing

9. Kjenner du noen eller har hørt om noen som har opplevd mobbing på nett?
10. Hvis ja, kan du fortelle meg litt om hvordan dette foregikk?

Hvor foregår mobbingen:

11. Hvilke nettsteder/nettsamfunn tror du det er mest sannsynlig at mobbing foregår? Åpent eller skjult?
12. Har du noen gang sett eksempler på tilfeller av mobbing på åpne forum? (forum hvor man kommuniserer åpent) Hvordan foregikk det?
13. Hva tror du er grunnen til at barn og unge bruker nettet til å mobbe andre?
14. Er det lettere å bruke nettet til mobbing enn å mobbe direkte i skolen/ på skoleveien etc? Hvis ja, hvorfor er det slik tror du? Hvis nei, hvorfor ikke?
15. Tror du det er verre å bli utsatt for mobbing på nett enn å bli utsatt for mobbing i tradisjonell forstand. Hvis ja, hvorfor tror du det? Hvis nei, hvorfor tror du ikke det?
16. Tror du mobbing på nett er noe vi kommer til å høre mer om i årene som kommer? Hvis Ja eller Nei, hvorfor tror du det?

Gjennomgang av intervjuene:

- f) Hvordan synes du gikk?
- g) Ønsker du å høre igjennom lydopptaket?
- h) Er det noe du vil endre/slette
- i) Er det noe du savner som jeg burde ha spurt om/ noe du ønsker å legge til
- j) Følte du at du fikk noen ubehagelige spørsmål
- k) Er det spørsmål jeg kunne ha stilt annerledes